

ABONAMENTUL:
Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1 a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Lee
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

Teama de cultura noastră

Nu se putea ca să nu-și trimeată și confrății noștri maghiari *salutarea* lor la serbările noastre culturale dela Blaj.

S'a găsit și un ziar care a mai adăugat îndemnul ca maghiarimea să-și trimeată și ea cât mai mulți reprezentanți la acele serbări; din nenorocire, sfatul acesta n'a prea fost urmat.

Mai de mult concetățenii noștri maghiari se interesau peste tot foarte puțin de năzuințele și munca noastră culturală; oficialitatea maghiară se ocupă de ele ca să le stânjenească și să le țină în loc după putință, — și asigurarea, că această operă negativă se urmăria cu destulă strășnicie și stăruință, îi ajungea șovinismului maghiar spre liniștire. De câțva timp încoace însă, ies la iveală zeluri noi; patrioții nerăbdători sau împinși poate de mobiluri mai puțin dezinteresate, pornesc în arenă, strâng *informațiuni* și dau alarmă, că silințele noastre tot măi răsbesc, și opera de sugrumare a oficialității maghiare întârzie să-și dea roadele așteptate, distrugerea noastră completă.

În adevăr acesta e înțelesul și acesta e explicarea interesării pe care o arată și cu acest prilej presa șovinistă maghiară, față de manifestările noastre culturale din urmă. Este vorba de o adevărată *denunțare* ce se face împotriva cutezanței noastre de a voi și a stăruii să ne ocupăm de întărirea culturii noastre naționale. Ca să se dea un colorit și mai impresionant acestei denunțări se mai adaogă că tot cu asemenea pri-

lejuri noi mai facem și *politică* și încă — horribile dictu! — politică *irredentistă*... Nu o facem pe față, nu o facem când ne aud și ne privesc *străinii*, — statutele societăților noastre culturale chiar ne opresc să o facem. — dar acestea sunt numai prefăcătorii, de ochii lumii, — în realitate, când suntem numai noi în de noi, o facem, politica aceasta, *irredentistă*... Ar fi să te întrebi, de unde vor fi știind atunci, cu atâta siguranță acest lucru, denunțătorii noștri?... Dar întrebarea e de prisos; denunțătorii de felul acesta nu s'au simțit niciodată obligați *moralmente*, dacă se poate zice așa, ca să aducă și probe... Sau poate își zic că de bună seama nu va putea fi altfel decât așa, că ei înșiși, în situație analogă, n'ar face altminteri decât decât să conspire...

Noi însă nu conspirăm, n'avem nevoie de așa ceva, fiindcă dreptul nostru la viață și dreptatea noastră de a pretinde acest drept și a lupta pentru dânsul, sunt prea evidente, prea luminoase, decât ca să avem nevoie, sau chiar ca să putem să le ascundem, într'un fel sau într'altul. De aceea nici nu ne-a speriat — cum poate a crezut jurnalistica șovină maghiară — invitarea ce a făcut maghiarimii ca să-și trimeată și ea reprezentanți la adunările noastre. Dimpotrivă, acest lucru ne-ar fi bucurat, dacă s'ar fi produs, și dacă n'ar fi fost numai o meșteșugire mai mult, de ațărare criminală a celor ce, fără să asculte de îndemn, vor fi rămas totuși incredințați că lucruri oribile trebuie să se fi întâmplat, „în secret”, la Blaj...

Bine ar fi fost să fi urmat cât mai mulți sfatul prefăcut al ziarelor șoviniste

maghiare. Căci ar fi putut vedea atunci cu ochii lor, că aci nu e vorba de nici o „conspirație”, — dar e vorba de manifestarea unui popor conștient, care niciodată nu se va lăsa sugrumat naționalicește; ar fi putut să vadă, să se incredințeze, și să spună și altora așadară, că orice politică de desnaționalizare forțată a unui *astfel* de popor nu poate fi decât tentativă zadarnică și ne-bunească, — și poate-poate s'ar fi cruțat încă multe opinteli ce nu pot duce decât la istovirea celor ce le încearcă, dar niciodată la înfrângerea celor împotriva cărora se atentează cu ele.

Văzând tăria voinței și puterea noastră sufletească, de a trăi și a ne desvolta în naționalitatea și cultura noastră proprie, — convingându-se despre rădăcinile adânci, cu neputință de smuls sau de stărpit, ale conștiinței și mândriei de rasă și de origine a poporului nostru, — mulți maghiari s'ar fi întors acasă cu mult mai potoliți în sufletul lor, mai deschis și mai primitor pornirilor, singure mântuitoare, de frăție și de dreptate pentru toți, — în locul acelor de ură oarbă și de fatală trufie, în cari li se face, de atâta vreme, nenorocita educație...

Ar fi văzut maghiarii cari ar fi participat la serbările noastre, că sunt greșiti, că se înșală sau caută să înșele pe alții aceia, cari le-au făcut despre poporul nostru o iconă mincinoasă: „incult și incultivabil, lipsit de calitățile de rasă cari disting popoarele menite a trăi și a ne desvolta în libertate, destinat peririi, înghițirii de către alte popoare mai viabile și mai inzestrate, fizicește și intelectualicește”...

Publicul nostru și teatrul*)

de dr. Horia Petra-Petrescu

Doamnelor și Domnilor!
Ilustră adunare!

Știu prea bine, onorată adunare, cât de însemnate sunt zilele acestea pentru istoria neamului nostru: niște pagini de aur, cari vor figura de aici înainte în fruntea istoriilor noastre culturale. Dacă mă gândesc la importanța aceasta capitală și la pasul, care-l fac acum, vorbind aici — îmi par un intrus, care v'ă răpește timpul acum. Având circumstanța aceasta atenuantă a păcatului meu recunoscut, poate că nu mă veți judeca atât de aspru.

Mai am o circumstanță atenuantă, care pledează în favorul meu: sunt condus de o *idee*, care cred cu tărie că este bună. Vă veți da verdictul, dacă ideea mea e — de fapt — bună sau rea și chiar și numai îndeletnicirea aceasta cu problema, care o tractez, vreau să o tractez, chiar și numai procesul acesta psihologic cred că va fi întrucâtva util cauzei. O să-mi dau toată silința ca să pledez pentru ideea, de care sunt condus, cu mijloacele cele mai bune, cari îmi stau mie la îndemână și aș fi fericit dacă una sau două din principiile, de cari sunt pătruns, v'ar afla consenzul Dv.

*) Conferință publică ținută în a doua ședință a „Soc. p. f. d. t. român” în Blaj în ziua de 17.80 august 1911.

Vă rog de *bunăvoință* și de *răbdare*, ca să pot desvolta ceea ce vreau să spun în câteva cuvinte.

Problema aleasă: *Publicul nostru și teatrul* este atât de vastă — ilustră adunare, — încât eu greu se va putea exhausta într'o conferință seria de întrebări, cari se impun, dacă vreți să tractezi tema aceasta. Voiu alege deci câteva din întrebările principale, atingând altele numai în treacăt.

Răsfoind o revistă umoristică românească de moda veche*) am găsit, într'un număr din anul 1864, o caricatură și un comentariu foarte semnificativ. Nevasta întreabă pe bărbatul, care e îmbrăcat de iarnă în blăni groase: „Da ce sezi, bărbate, învăluit într'o bundă, acum, în căldura aceasta mare?”, iar bărbatul îi răspunde posac și laconic: „Mă tem să nu mă răcesc de răceala publicului față de literatura noastră”.

Cred, doamnelor și domnilor, că bărbatul îmbrăcat în anul 1864, în mantaua sa cea groasă, ar începe în zilele noastre să-și mai dea de pe umeri haina mastodontă, ca să râsuflie mai în dragă voie. Simțim cu toții cum se desface pojghița, cum se sparge ghiata, cum prinde teren vorba scrisă a literaturii noastre. Încă n'ar putea zice bărbatul: n'am nici o teamă de o răceală mititică, dar — totuși — se desprimăvărează.

Desprimăvărarea aceasta o simțim cu toții.

*) „Umoristul”, Posta, 1864.

căci ne cutreieră prin vine un argint viu, care e un semn de bine, de îndemnuri pentru viitor.

Și în literatura dramatică se observă această fermentație tacită, nu aici la noi — ci în România. Publicul cercetează teatrul mai cu plăcere. Autori dramatici încearcă cu nou avânt să se manifeste pe scândurile scenei. Să ne bucurăm de aceasta, căci progresele scenei române din România se vor încetățeni și la noi cu timpul. *Legăturile noastre cu mișcarea teatrală din România* vor trebui să fie din ce în ce mai strânse, repertoriul bun va trebui să se transplante și la noi, căci unitatea noastră culturală este un desiderat atât de logic, de just și de sfânt pentru cauza noastră, încât ar fi un lucru scelerat să donegi îndreptățirea pornirilor noastre în direcția aceasta.

Atârnă dela d-voastră, doamnelor și domnilor, cari ați alergat din toate unghiurile aici, ca evoluția teatrală spre o treaptă culturală mai înaintată, să se accelereze — dela interesul dezvoltat pentru teatrul românesc, pentru instituția aceasta, în sânul căreia am onoarea să vorbesc eu astăzi.

De aceea am ales tema aceasta.

Vreau să vă puneti întrebarea: cum sprijinim și cum ar trebui să sprijinim mișcarea teatrală la noi?

Înainte de toate trebuie să constate fiecare om nepreocupat, că *entuziasm* pentru teatrul există în șirurile noastre. D. Bănuțiu, dir. teatral, ne-ar putea adevări cu date concrete, cu liste de subscripție, interesul manifestat. Și aceasta e o faptă

S'ar fi convins despre această minciună, pe care poate unii dintre ei până astăzi numai o bănuiesc, iar alții se vede că o iau chiar drept bani buni; — și dintr'o astfel de experiență, de sigur că n'ar fi putut să rezulte decât urmări bune, imblânzitoare a unei lupte care nu face decât să uzeze forțe ce ar fi mult mai utile și mai înțelepte să se folosească în altă direcțiune.

Ar fi văzut, ceea ce veșnic va rămânea păcat că se încăpăținează atâția a nu voi să vadă. Așa după cum sburătorul nostru Vlaicu s'a înălțat și a plutit acolo sus în văzul tuturor, — așa și sborul nostru cultural n'a avut și n'are nimica de ascuns. Sunt acolo manifestări și fapte cari își au înțelesul și trebuie să-și poarte învățămintele lor, nu numai pentru noi, ci și pentru alții, — și în primul rând pentru aceia, pe cari soarta i-a menit să trăiască aci, alături de noi, între aceleași hotare, încăpătoare pentru toți.

Se tem de manifestările și de progresele noastre culturale... Cine? — Se tem aceia cari ne denunță drept o crimă însăși existența noastră, fiindcă văd într'ansa o piedică inexorabilă scopurilor lor de egoism și de trufie, de exploatare și de huzureală... Dar poporul, — poporul maghiar, trebuie să înțeleagă că în noi își are aliatul cel mai firesc întru asigurarea și afirmarea propriei lui existențe, — el nu trebuie să privească cu îngrijorare și cu temere desvoltarea culturii noastre, ci să-i pară bine de întărirea aliatului, ca de întărirea lui proprie...

Iar cât pentru piedicile ce ar fi să se pună acestei desvoltări, — aci îi asigurăm pe toți, pe *denunțatori*, ca și pe cei ce s'ar lăsa ademeniți să asculte de dânsii, că le va fi orice osteneală și orice oțărare înzadar.

eloventă, căci dela oameni, cari n'au interes față de ceva, cu greu vei putea exopera sprijinul pecuniar, mai cu seamă sprijinul pecuniar!

Dar numai atât nu este de ajuns.

Poate să aibă un neam milioane de milioane, capitaluri pentru o mișcare teatrală, dacă n'are puțința, dacă n'are înțelegerea pentru manifestările teatrului — e vrednic de deplâns neamul acesta. Să ferească D-zeu să ajungem în stadiul milionarului putred de bogat, dar fără de nici un dram de simț față de ce e bun și frumos!

Oricine va ceti istoria neamului nostru va vedea lămurit multe, infinit de multe greutăți, cari am avut să le întâmpinăm.

În câteva rânduri se va putea întreba scrutaătorul, dacă n'am fi putut să ne manifestăm mai bine, mai cu efect, totdeauna însă va trebui să concedă, că starea noastră a fost — de fapt — critică, fiindcă alții și alții aveau puțința să se desvolte în liniște completă, nestingheriți de nimeni, până când noi ne duceam amarul sărăciei de pe o zi pe alta.

Iată dovezi din istoria teatrului nostru.

Cine ne-a sprijinit pe noi în acțiunea noastră? Cine ne-a întrebat din fotoliul ministerial și din fotoliul comitetului suprem vreodată: cum am putea să facilităm propaganda pentru teatrul românesc?

Ca să nu amintesc decât numai două cazuri: vă rog recetiți rapoartele parlamentare din anul 1870 și 1908. *Iosif Hodoș* cerea, în ședința dietei ungare din 11 Februarie 1870 — paralel cu sub-

Ion Maiorescu

Activitatea sa politică în Ardeal și în Țara unghurească

Am arătat, într'un număr precedent al *Românului*, în linii generale, în trăsături rezezi, care este caracteristica activității culturale desfășurate de ardeleanul Ion Maiorescu, în țara românească. Și am văzut cu acest prilej că tendința generală a propagandei și tuturor silințelor sale a fost: stabilirea unui caracter specific de cultură generală românească, *una și aceeași* pentru toți românii, și deșteptarea conștiinței de unitate națională în sufletele tuturor celor ce vorbesc limba românească.

Dar pentru ajungerea acestor mari ținte, Ion Maiorescu nu s'a mulțumit să lupte numai cu scrisul și cu vorba. Era prea multă energie în acest om pentruca inițiativa sa să nu dea pilde vrednice de imitat și pe tărâmul faptelor.

Ion Maiorescu — spune d. profesor S. Mehedintzi, într'un foarte interesant studiu asupra dlui Titu Maiorescu, publicat în *Convorbiri literare*, — era metodic, serios, aspru. Și, ca dovadă austeritatea moravurilor acestui nou Catone, distinsul profesor citează următoarea caracteristică întâmplare: „Când (Ion Maiorescu) a văzut pe fiul său la 15 ani cu o pereche de mănuși, i-le-a scos din mâni și i-lea rupt, spunându-i că astfel de lux corupe moravurile“.

Dar omul acesta sever, cu înfățișarea rece, cu figura săpată par'că în bronz, avea o inimă caldă, entuziastă, un suflet aprins de cele mai îndrăznețe idealuri, nu numai culturale, ci și politice. Și de aceea activitatea lui Ion Maiorescu nu s'a mărginit numai pe tărâmul literaturii și învățământului. Din contră. Învățătorul din Bucurdea a luat o parte însemnată la toate importanțele zbuciumări politice din vremea sa.

Astfel, la anul 1848, Ion Maiorescu câștigat pentru cauza revoluției, citește, suit într'un pom, în Craiova proclamația și Constituția dela Islaza colonelului Magheru. (Acest important moment din viața sa va fi immortalizat printr'o machetă ce se va

venționarea din greu a teatrului unghuresc—200.000 fl. din partea statului pentru înființarea unui teatru național românesc. În decembrie 1908 cerea deputatul nostru dr. *Ștefan C. Pop* un sprijin al statului și că până când noi nu primim absolut nimic, mișcarea teatrală unghurească e sprijinită anual cu 1,400.000 de coroane. Notițele stenografice ne spun, că după vorbirile acestea a urmat: *Sgomot*. Sgomotul e de cele mai multe ori semnul de desaprobare. Așa a și fost: propunerile au căzut, fiind sprijinite numai de infima parte a românilor.

Aici trebuie amintită ținuta justă a politicianului și marelui bărbat de stat *Deák*, care a declarat, că statul nu e cu cale să sprijinească un teatru al unei națiuni, dacă celelalte națiuni din Ungaria nu se bucură de același favor.

Publicul nostru — se spunea din partea contrarilor propunerilor aduse — n'are trebuință de teatru național. Publicul nostru nu știe aprecia o piesă teatrală, fiindcă un curent teatral românesc nu există. *Iosif Hodoș* răspundea argumentând foarte logic astfel: „Dacă nu există încă teatru național român, există națiunea română, care ține de necesară ridicarea, conservarea și asigurarea acestei instituțiuni“*).

Dar avem date plausibile, ilustră adunare, că publicul românesc avea dragoste de teatru. Cetiți anuarele soc. noastre de teatru și o să dați de o mulțime de manifestații frumoase, deși modeste, pentru instituția aceasta culturală.

* Păcățianu: „Cartea de aur“. Vol. V. pag. 288.

aplica pe soclul de marmură al monumentului).

Dupăce guvernul provizor, se stabilește, Ion Maiorescu, ale cărui sentimente ostile față de amestecul prea supărător al rușilor în treburile principatelor române și față de fanarioți erau în deobște cunoscut, — este trimis la Frankfurt-pe-Mein, în misiune specială, ca să susție pe lângă confederația germană, drepturile românilor din principate față de turci și ruși, adică respectarea capitulațiunilor încheiate cu înalta Poartă.

Cu acest prilej, în timpul trecerii prin Transilvania, Ion Maiorescu a avut dese întrevederi cu conducătorii politicii naționale a românilor din Ungaria, stabilind punctele pe baza cărora avea să facă mai târziu demersuri la Viena.

La Frankfurt-pe-Mein, Maiorescu stătu 3 luni de zile. Deși stăruințele sale inimoase nu avură nici un rezultat practic imediat, confederația hotărând ca pretențiile românilor să fie supuse spre examinarea unei comisiuni europene, totuși, prin mergerea lui Ion Maiorescu acolo, cauza noastră națională a câștigat mult, deoarece marele învățător, cât stătu în acel însemnat centru european, publică o mulțime de articole în ziarul *Augsburger Allgemeine Zeitung*, pentru dumerirea opiniei publice germane asupra situației dela noi. Și a mai câștigat atunci cauza românească simpatii multe pe cari Ion Maiorescu le cuceri în Germania, grație relațiilor politice prietenoase pe cari le întreținea cu ministrul Schmerling.

Dar activitatea cea mai intensă, în favoarea recunoașterii drepturilor incontestabile ale românilor din Ungaria, a desfășurat-o Ion Maiorescu între anii 1848—1852, la Viena, unde s'a stabilit, dupăce a fost exilat de turci din Muntenia.

Acolo, deși avea slujbă oficială la ministerul de externe austriac, — fiind însărcinat cu redactarea legilor austriace, valabile pentru provinciile din imperiu locuite de români, — totuși Ion Maiorescu făcu o largă propagandă pentru recunoașterea drepturilor de individualitate națională

Vă rog să recitiți studiile și notițele referitoare la mișcarea teatrală din diferitele noastre orașe, apoi despre pelerinagiile unui Petculescu sau Milo, ca să vă convingeți că dragostea pentru reprezentațiile teatrale s'a manifestat la noi, dar că n'am fost sprijiniți de alți factori, independenți de voința noastră.

O dovadă și mai eclatantă despre dorința noastră de a vedea teatru românesc, am aflat cetind o istorie a teatrului german din Transilvania, scrisă de drul *Eugen Filtch* în „*Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde*“, vol. 21 și 23*). Acolo am găsit, spre marea mea surprindere, notate trei reprezentații teatrale date pentru publicul românesc din partea societății actorilor germani. Piesele teatrale au fost jucate în românește, — „*Vicinătatea periculoasă*“ tradusă din *Kotzebue***), un balet „*Eliberarea valahilor*“ și drama romantică „*Horia și Cloșca*“, cu coruri de *Hauenstein*. Trupele lui *Gerger*, *Iosepha Uhlich* (din Weimar) și *Kreibitz*, cari au jucat în Brașov aceste piese teatrale, cu toate că activitatea lor era să fie restrânsă numai în serviciul concetățenilor noștri sași, au a-

*) Vol. 21 și 23. Hermannstadt, 1887 și 1890.

** A figurat și în repertoriul din Iași 1837—8, tradusă de Asachi (?) v. *Iorga*, Ist. lit. rom. sec. XIX. vol. I. 195 — sub numirea „*Vicinătatea primejdioasă*“.

În urma constatărilor studiului german cade aserțiunea dlui *Bogdan Duică* din „*Omagiu*“ (1900) că primul traducător al lui *Kotzebue* ar fi fost *Iancu Vădrescu* în 1830.

românilor din Ungaria. Pentru a câștiga opinia publică din capitala imperiului habsburgic în favoarea fraților săi, Ion Maiorescu publică o serie entuziastă de articole în ziarele „Ostdeutsche Post”, „Die Presse” și „Lloyd”, arătând minunile de vitejie săvârșite de români în timpul revoluției, precum și concursul leal, prețios pe care acest popor l-a dat împăratului în acele grele împrejurări.

Dacă recunoștința împărătească s'a revărsat în urmă asupra românilor altfel de cum toată lumea a fost în drept să spera, desigur că nu Ion Maiorescu a fost vinovat. Politica e condusă adesea de legi fatale, cari nu țin seama de logică și dreptate; de aceste legi se lovesc și sfărâmă cele mai leale și mai eroice eforturi ale popoarelor; de asemenea legi s'au lovit și eforturile lui Ion Maiorescu.

Totuși, grație lui, românii au putut obține câteva ușurări. Așa, de pildă, cu prilejul drumului pe care l-a făcut la 1849 prin Ardeal, multe temnițe cari gemeau de români au fost deschise.

Și acum, ca să isprăvim, încă un fapt, care va desăvârși schița sufletească a acestui mare învățător al poporului român:

Înainte de revoluția din 48, Ion Maiorescu a adresat un memoriu lui Bibescu-Vodă, domnul Munteniei, prin care demonstra posibilitatea, în situația politice internaționale a Europei din vremea aceea, încheierii unui imperiu daco-român.

Om de vis și om de acțiune, fire energetică și aspră, dar suflet entuziast și cald, apostol al culturii noastre românești și revoluționar în politică, — așa a fost acela al cărui monument se va ridica în curând la Craiova, ca un simbol de bronz în veci neperitor al unor momente de unitate culturală românească, momente trăite de aceia cari au putut auzi pe învățătorul ardelean vorbind Muntenilor din București, în tonul lui familiar:

„Eu frate, încă am văzut multe, și din toate acestea multe m'am convins că noi, fără carte, acilea în țara aceasta, și

mai departe, în țările acelea locuite de români, multă viață nu vom avea”.

Ion Maiorescu a murit la 4 septembrie 1864, după ce au adăugat la activitatea lui bogată și gloria de a fi fost cel dintâi român care, cu limba românească, a pătruns până la românii din Istria, le-a înțeles graiul și i-a făcut să-i înțeleagă sufletul românesc.

Blajul în sfântă sărbătoare

— MOMENTE —

I.

Când am scoborit din tren și am văzut vioiciunea și zîmbetele multimei din falsul Kükülöszög al gărei Blaj, a început să mi bată inima mai tare. Străngerile de mâni erau poezii întregi de frăție omenească. Felul cum a primit pe participanții la serbări, comitetul aranjator în frunte cu neobositul președinte al acestui comitet, d. Iuliu Maniu, a fost cea dintâi plăcere la intrarea în Blaj.

Ce adânc simțite și dulci reminiscențe are orășelul acesta dela tovarăsa lui iubită: Câmpia Libertății. Privind-o într'amurg, mi-se părea, că visătorul Blaj, așezat comod între dealuri, ascultă înmărmurit șoptele ei prin cari îi povestește basmul lui 48. Și par'că și eu însumi vedeam pe Simion Bărnuț agitând cu mâna vorbele-i fulgerătoare, cari asvârleau lumina spre patruzeci de mii de români chemați să pue baza mântuirii neamului românesc din Transilvania.

Așa de clar par'că vedeam întregul tablou nu evocat prin istorie, ci răsărit deodată înainte-mi, ca și când soarele scăpătat după dealuri, s'ar fi întors ca într'o minune și ar fi strălucit deodată deasupra multimei.

Ași fi rămas astfel mult, în transportarea asta, dacă șgomotul din orășel nu m'atrăgea spre dânsul. M'am reîntors să privesc la sutele de oameni cari veneau neconștient făcându-se mii și din ce în ce mai mulți. Par'că vroiam să-i văd trecând pe toți spre Câmpie și reîviind deodată strălucitorul trecut.

Câtă bună voce, câtă veselie clootea în Blaj. Cei cari nu se văzuseră de mult, se vedeau aci; cei cari nu se cunoscuseră nici odată s'au cunoscut aci; mulți cari s'au vrăjmășit odinioară, s'au împăcat aci; cei cari nici școala, nici presa nu le-au dezvoltat conștiința națională, și-au dezvoltat-o aci; cei cu sufletul slăbit de nevoi și suferințe, și-l-au întărit aci. În această sfântă sărbătoare de trei zile, Blajul a fost asemenea unei învieri naționale,

Oricine va putea trage concluzia următoare, ilustrată adunare, din cele spuse mai sus: Dacă în 1815, 1822 și 1824 se manifestă în interesul publicului nostru atât de evident pentru teatru, încât trupe *streine* joacă piese teatrale, în limba noastră — ce am fi putut presta până acuma, dacă am fi avut sprijinul pecuniar din partea factorilor competenți? Sigur — ar fi trebuit să se nască și scriitorii dramatice români de seamă, căci fără de ei n'ar putea exista mișcare teatrală conștientă, dar — întreb — câți au avut posibilitatea să se desvolte pentru teatru, când starea noastră culturală era strănsă în lanțurile cele mai înfricoșate, în lanțurile sărăciei materiale.

Nu, bogăția nu naște, nu creiază artiști dramatice și scriitori de seamă, dar ea facilitează dezvoltarea, aduce înflorirea unui gen — dacă genul talentului se desvoltă în pământ primitiv.

Brunetiere, criticul francez, „criticul aristarh”, cum îl numește un profesor german vestit, analizând personalitatea lui *Molière* (*), susține, că *Molières* s'a ridicat la rangul său în urma a trei mari calități și calitățile acestea ar fi fost: experiențele sale ca actor, experiențele din provincie, pe unde a cutreierat — dupăcum se știe — ani îndelungați, și umilirile, suferințele câte a avut să le îndure.

Punctele înșirate sunt foarte juste, dar mai lipsește unul, marele sprijin al lui Ludovic al XIV-lea, al „regelui Soare”.

„Les époques du théâtre français”, ed. 7 prelogerea a patra.

în care toți și-au împropătat sufletul pentru toată viața.

Moment neperitor a fost prima ședință a adunării generale ținută în Catedrala Mitropolitană de „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român”. Cei șase prelați cu reverende purpurane, în mijlocul cărora armoniza figura distinsă a marelui bărbat Andrei Bârseanu, nu mai puteau sătura privirile aprinse de mândrie ale poporului românesc. Discursul de deschidere al președintelui „Astrei”, este una din cele mai frumoase cărți de învățături naționale. Sinceritatea, adevărul, înțelepciunea, idealul, scăpăra din fiecare vorbă, — și chiar stilul cu statistica mersului material al „Astrei” avea în glasul oratorului poezia activității sale, care-i aureola expresia feței ca să-i putem pricepe mai bine această activitate. Discursul d-lui Andrei Bârseanu a stabilit și a încredințat pe toți cât de mai mare și cât de frumoasă este menirea „Astrei”.

Mai intense ca cele din Sibiu, serbările din Blaj au fost adevărate manifestări naționale. S'a sărbătorit nemurirea neamului nostru. Conștiința națională, solidaritatea, unitatea sufletului românesc au fost demonstrate de popor cu cel mai mare entuziasm posibil. Ce frumos moment al defilării țărănilor după comune. 30 de grupe, în fruntea fiecăreia cu câte un steag albastru, simbolizând credința, țărăni au făcut splendidul careu din prima zi pe laturile pieței. Strigătele lor de: „să trăiască” adresat „domnilor”, cuprîndea nemăsuratul lor devotament față de fruntașii și cărturarii lor. Și păreau că sunt vechii soldați de-ai lui Mihai Viteazul, o armată care se adună după o bătălie învingătoare. Ce deschisă e inima țărănilor noștri și cât de falnic e sufletul lor. Privindu-i cu marca lui dragoste, cum n'ar fi putut spune bătrânul luptător d. Gh. Pop de Băsești, că nu poate crede, că sunt și renegați! Oricine ne-ar cunoaște neamul ar spune la fel. Și totuși, ce dureroasă veracitate a proverbului, că în cea mai frumoasă pădure sunt și uscături! Pădurea însă rămâne tot frumoasă...

Poporul la care credința n'a dispărut, la care credința este focul lui sufletesc, acel popor nu se va stinge nici odată. Și clerul nostru demn, știe așa de bine să întrețină acest foc. Preoții au toată conștiința menirii lor. Roadele activității și prestigiului lor s'au văzut destul de clare în decursul serbărilor. A contopi religia cu cea mai pură știință înseamnă să crezi adevărata morală.

Arhiepiscopii noștri urmează să indeplinească această grea sarcină, ajutați de cler cu multă osiduitate și pricepere. Ilustritatea sa, episcopul Miron Cristea vorbind în linia de vedere a d-lui Vasile

Noi n'am avut, ilustră adunare, nici Soare, nici lună, nici chiar stele, cari să ne sprijinească — noi am visat mereu de poleiul minunat al lor fără de a fi văzut vre-odată prea luminata-le față, noi am avut parte de o întuneric ca păcura, prin care aprindeau câte o luminiță și porneau la drum, haida-hai, Milo și Petculescu, iar acum, mai la urmă Zaharia Bârsan și Aurel P. Bănuțiu cu soții săi.

Cum să arăți deci o stare înfloritoare teatrală? Cum să înaintezi dacă *statul nu te sprijinește*, dacă nu există în mijlocul neamului tău mulți oameni bogați, dacă chiar și manifestațiile teatrale inofensive ale tale sunt privite cu ochi răi?

Vino „streine” și-ți bate joc de noi, că n'avem teatru național. Vino și spune că n'avem operă — dar cetește mai întâi rapoartele înaintate de un senator în camera franceză, în care se spune, că pierderea dintr'un singur an la opera din Viena e de 2 milioane coroane, la Scala din Milano de 300.000 de lire, la opera din New-York de 1.200.000 de coroane și că o singură reprezentație la opera din Paris recere spese de cel puțin 17.000 de franci*). Uită-te, după ce ai cedit acestea, în budgetul societății noastre teatrale și vei vedea că întreg capitalul nostru trece puțin peste 500.000 de coroane.

Să vedem dacă vei mai avea *disprețul* acesta față de manifestațiile noastre, cari nu prea pot fi altele, din cauza stării noastre precare materiale.

*) Senatorul Rivet în camera franceză, a. 1911.

deverit prin tipărirea programelor în românește, cu litere cirile, și a reprezentățiilor în limba noastră, augmentate cu câțiva diletanți români, că *publicul românesc sprijinea mult teatral german, neavând altul în loc.*

Și aceasta când? În anii 1815, (5 mai), 1822 (20 dec.) și 1824 (2 ian.). Datele acestea sunt de o deosebită importanță pentru noi.

Vă rog să vă aduceți aminte că anul 1826 se considera până acum drept anul, în care s'a dat prima reprezentație teatrală în limba românească în Transilvania. *) Aici, în Blaj, s'a dat această reprezentație, de către clericul seminarului metropolitan, cu ocazia zilei onomastice a rectorului Simeon Crainic. Piesa a fost o „Eclogă pastorală”, într'un act, în versuri, scrisă de *Timoteiu Cipariu*, reluată în 1833.

Despre această „Eclogă” ne spune prof. *Iorga* că are „în adevăr, versuri de o curăție și de o limpiditate, de o rezistență clasică minunată, care sunt vrednice de a fi puse, fiind însă mai românești ca limbă, ca inspirație, alături cu ale lui *Asachi*”. (Ist. lit. rom., sec. XIX., volumul I, pagina 298).

*) „Transilvania”, număr festiv, 25 a. — 1895, pag. 61) articolul scris de dr. *Grigoriu Silași*.

1) „Sülzer. Gesch. des Transalp Daciens”, T. III, pag. 19, vorbește despre o comedie pastorală românească reprezentată în Brașov la o nuntă săsească, înainte de 1782.

2) Cea mai veche scriere românească cu conținut teatral ca 1777—1780, *Occisio Gregorii in Moldaviae Vodae tragice expressa*, autorul necunoscut Ms. Se află în bibl. episcopiei gr.-cat. din Oradea-Mare.

Goldis, la adunarea „Soc. fondului de teatru“, a dezvoltat nu un studiu asupra teatrului ci simțul clerului asupra acestei morale.

Onoare preoților și arhierilor noștri, cari, am văzut cu ocazia serbărilor, că sunt atât de adorati de popor, că sunt adevărați apostoli: ai credinței și ai culturii — și că, între dânsii și popor este un larg conduct suftetes prin care se strecoară nădejile noastre de mai bine.

Al. Vernescu.

Telegrame pentru serbările din Blaj. Cu ocazia sărbătorilor dela Blaj, secțiunea Giurgiu a ligei culturale a expediat următoarea telegramă la Blaj:

Excelenței Sale

Mitropolitului Mihail de Apșa

Blaj

„In numele Ligei Culturale, secțiunea Giurgiu, salutăm înălțatoarea adunare. Urăm societăților întrunite în cetatea de obârșie a culturii și conștiinței naționale continuă propășire pentru întărirea neamului românesc“.

Președinte, Parashiv Parislanu

Secretar, Aurel Seurtu

I. P. S. Sa Mitropolitul Pimen al Moldovei a trimis în Blaj, cu ocazia serbărilor următoarea telegramă d-lui președinte al „Asociațiunii“:

Din orașul meu natal Provitza-Câmpina, unde mă aflu astăzi, gândul meu se îndreaptă spre Blaj, unde frații români, fără deosebire de confesii, adunați din toate unghiurile țării sărbătoresc munca culturală a unei jumătăți de veac, evocând amintirile trecutului.

Măsoțez și eu din toată inima la această importantă sărbătoare. Cu toți împreună zicem: „Să dea Dumnezeu, ca cultura noastră să se descolte și să înflorească“.

Pimen.

Un austriac despre dreptul electoral din Ungaria. Conte O. Czermin, un mare proprietar boer german, publică în revista politică „Österreichische Rundschau“ din Viena, un articol despre formațiunea noului partid austriac înființat pentru susținerea unității imperiale și între altele se ocupă și de rezultatele viitoarei reforme electorale din Ungaria.

Am zis: nu prea pot fi altele și am să le motivez pentruce.

Dacă constatăm că sumele enorme, cari se recer la reprezentațiile mari teatrale din străinătate, nu pot să fie plătite, nici chiar a douăzecea parte din ele, din partea noastră — totuși, suntem conștii, că suma atât — mică, cât o avem — o să ne mulțumească întrucâtva, dacă o să știm chivernisi capitalul și (mai cu seamă) idealismul publicului nostru, după cum trebuie.

Propaganda, care o facem trebuie să fie mare. Să nu ne lăsăm învinși de lipsa de mijloace. Să întrebuițăm creșterea peste care dispunem astfel, ca să ne știm cu inima împăcată, că ne-am îndeplinit datoria.

Publicul să priceapă ce poate aștepta dela o societate cum e aceasta. O să fiu mai explicit în cele următoare.

Teatrul nostru are o misiune culturală de îndeplinit. Cuvântul frumos românesc, rostit pe scenele noastre modeste, e chemat să fie pavăza neamului nostru.

Mă gândesc la sutele de sate românești, în cari o serată teatrală-declamatorie este un eveniment. Mă gândesc la satele de prin Bihor și Maramurăș, unde fiecare intelectual român are o misiune de îndeplinit, unde nu prea sunt librării românești și unde gazete românești abia că sunt cetite.

Poate să spună unul și altul că reprezentațiile teatrale de prin satele unde stăm slab cultu-

Approape toți politicianii unguri, spune autorul, năzuse spre uniunea personală. Deocamdată ei mai suferă legătura cu Austria, până când cu ajutorul nostru se vor întări de ajuns, ca drept mulțumită să mă izgonească. În privința aceasta părerile 48-iștilor și 67-iștilor, a lui Tisza, Andrassy și Justh difer numai asupra timpului. Politicianii unguri din punctul acesta de vedere judecă și reforma electorală. Deci legea electorală, pe care ar pregăti-o parlamentul unguresc actual, niciând nu va servi scopurilor de mare putere, ci ea va conține tot atâtea clauzule deschise și secrete în scopul sprijinirii și întăririi dreptului public unguresc. Prin întrebuițarea acestor clauzule unguri vor pregăti o astfel de geometrie electorală măiestrită, care de bună-seamă va înșela nădejile ce austriacii leagă de această reformă. Cum s'ar și putea crede, că majoritatea acestui parlament să primească o reformă electorală, care ar primejdiu supremația ungurescă?

Contele Aehrenthal la Ischl. Se anunță că astăzi înaintea de amiază, ministrul comun de externe contele Aehrenthal a sosit la Ischl în societatea baronului Gagern. Astăzi ministrul de externe a avut o convorbire îndelungată cu Montenuro, mareșalul Curței, iar mâine se va prezenta în audiență la M. Sa Impăratul.

Belgia se pregătește de război? „Daily Cronicle“ află din Bruxelles, că autoritățile militare belgiene ar fi declarat, că trebuia să ia măsuri energice, pentru ca Belgia să nu fie surprinsă nepregătită în cazul unui război franco-german.

S'a elaborat planul unei mobilizări urgente. Forturile dela Menee și Namur vor fi din nou adoptate și întărite.

„Le Soir“ publică prima parte a anchetei asupra pregătirilor de război din Belgia, care confirmă într-o câțiva declarațiile articolului apărut în Fortnijhtlerevue.

Din motive de economie șefii armatei au fost siliți să concedieze pe soldați înainte de vreme și din această cauză instrucția a fost neglijată. În schimb însă munițiunile sunt bune și suficiente pentru orice eventualitate.

Ziarul socotește că situația e destul de serioasă și crede că guvernul francez fără a-și exprima dorința în mod special, a atras atenția forturilor dela vest a căror insuficiență întărire ar putea deveni un pericol pentru Franța.

ralicește, sunt sub toată critica, că nu poate fi nici vorbă de o artă teatrală la mijloc — ar fi sacrilegiu însă să nu ne gândim la sanarea răului, să nu ne batem capul cum să ridicăm — relativ — aceste producțiuni primitive teatrale, conștii fiind, că momentele acestea de colaborare sunt momente culturale de prima ordine pentru satele noastre.

Am azistat și eu, ilustră adunare la multe din reprezentațiile acestea. Scene mici, primitive, săli cât o găoace, înbăcșite de praf și de aer greu, piese teatrale stângace, jocul scenic al diletanților, cum nuse poate închipui mai rudimentar. Publicul asculta cu plăcere, chicotea de bucurie la cele mai mici manifestații ale diletanților. Adevărate copii ale reprezentațiilor dela Șunturug, descrie atât de plastic de d. vice-prezident al societății noastre.

Sufletul meu, vă mărturisesc sincer, se sbugiuma amar. Simțeam cele mai mari desiluzii, îmi ziceam mereu: „Ce poți începe cu un astfel de public?“, căci vedeam, că e cuprins de un delir de plăcere când diletanțul făcea cele mai disgrațioase mișcări, ca să intre în grațiile publicului. Mă simțeam transportat pe vremea „harlechinelor“, când „Hans Wurst“-ul german și „Colombina“ italiană jucau rolurile lor bătăreane, în mijlocul aplauzelor târgoveților mărginiți.

Să nu înfrumșetăm lucrurile: avem și în ziua de astăzi astfel de reprezentații, în multe din satele noastre.

Ce să facem însă, doamnelor și domnilor?

Interpelări fără rezultat Ședința Camerei

Budapesta, 1 sept.

Astăzi deputații s'au ocupat mai mult de hotărârea de ieri a partidului kossuthist. Opoziția prezintă afacerea ca și cum hotărârea de ieri ar fi mijlocit o apropiere mai strânsă între cele două partide independentiste și numai câțiva opoziționali mai sinceri cutează să mărturisească în secret, că dimpotrivă între aceste două partide a încetat orice armonie.

Deputatul Benedek J. a atacat guvernul, pentru că nu răspunde la interpelări. Nici unul dintre miniștri nu i-a răspuns însă lui Benedek și astfel 85 de interpelări au rămas și pe mai departe fără răspuns.

DISCURSURILE rostitite la adunarea poporală dela Hațeg

Dr. Nicolae Comșa

Frați români!

Ca soldat bun al partidului nostru național, am urmat invitării conducerii locale naționale de a veni în mijlocul dv. și cea dintâi datorință a mea este, ca să ascult glasul celor ce m'au trimis aici, glasul Mărginenilor, cari prin mine vă zic: Bine v'am găsit, frați Hațăgani! (Trăiască! Bine ați venit!)

Tot glasul acestuia îi dau expresiune când vin să vă spun, că pe la noi, acum și de când a intrat poporul românesc în activitatea politică, n'a răsunat în marginea noastră alt cântec la adunările populare, decât cântecul vechiu și românesc: „Hai să dăm mână cu mână cei cu inima română!“ (Trăiască!)

Frați români! Dacă vrem să știm, care este partea slabă a poporului românesc, și care e și partea sa puternică, n'avem decât să ne uităm la loviturile, cari cad asupra capului poporului românesc din partea dușmanului nostru, și atunci vom vedea, că puterea noastră cea adevărată zace în aceea, că ne iubim limba, că ne iubim neamul, că ne iubim legea și datinele străbune. (Așa e! Trăiască!) căci aici voiesc ceice vreau să ne nimicească să ne lovească mai întâiu. Istoria, învățătorul acesta vecinic al vieții popoarelor, ne spune doar, că un popor numai până atunci trăiește, până are limba sa! (Așa e!)

Dar ne spune aceasta și firea chiar, natura. Când ne uităm în natură vedem, că Dumnezeuul lumilor a lăsat, ca toată ființa viețuitoare să-și aibă

Să ne batem joc de manifestațiile acestea, ca bieții oameni să-și piardă ori ce poftă de a mai juca? În numele artei să aruncăm anatema asupra lor? Nu s'ar putea ameliora stările acestea? N'am putea inocula un dram de bun simț în alegerea pieselor teatrale și a declamațiilor? N'am putea da indemnuri conducătorilor firești de prin satele respective, descriindu-le în culori atrăgătoare, elocvente, plausibile pentru dânsii, alte reprezentații, cu alte săli, tot atât de modeste, dar mai sănătoase, mai simpatice, cu altă atmosferă, mai curată? E vorba de tonalitatea, în care vorbești cu oamenii aceștia, e vorba de materialul, care-l alegi pe seama lor, e vorba ca tu să ai inimă pentru ei, ca inima să te doară și să încerci toate mijloacele să ridici nivelul acestor reprezentații.

Am urmărit ce se face în direcția aceasta în Germania și vă mărturisesc sincer, că nu sunt decât un ecou al mișcării de acolo, atunci, când pledez în felul acesta pentru îmbunătățirea repertoriului teatral la sate. Acolo au început campania aceasta laudabilă societăți culturale, cum e d. e. „Düverband“-ul, răspândind broșuri în sute de mii de exemplare, cari cuprind informații excelente referitoare la piesele vrednice de jucat și la felul cum trebuiesc executate.

Pe lângă broșurile acestea explicative va trebui să se institue un control conștiincios a tot ce se joacă la noi, apoi o bibliotecă principală cu sediul în Brașov, d. e., și să se dea o atenție deosebită prelegerilor și seratelor noastre declamatorice

glasul său urzit bine oasă și fr ne-au păst nici noi pe iască! La manii noastre naționale, unguresc (Jos Dumnezeu a școalelor, că copii, încercă să astfel să-și dată, ca s facă mierla dată floare, ca să capet Dumnezeu ungurești, lui, n'ar p decât muma vârat! Trăi

De 20 noastră dul și tot acea

Mi-ad

să vi-o spu

naș de și r

Mărgineanu

adus de dia

acestea dint

Tocmai căm

neamuri: sa

sașilor veni

nia și s'au

tea sasul cu

loane, dar v

și de frum

noi n'avem

tot pe păm

e pământul,

ani a fost î

tatea a put

rândul al d

2000 de an

de aci înai

stăpâni de

nesc să fie

jute Dumne

Frați

scopul ne tr

trebuie, să n

lozofie s'ar

poetul nostr

la nevoi și

dușmanul n

vecii vecilor

-muzicale, c

ridicat.

Intr'o

acesta, am

mactice, cu l

în decursul

Firește

îndeplinire

când la sate

decât acelea

literare din

Alt re

țin parțial c

rașele noast

*) S'a

rul triplu.

dr.

medic ș

A

Etagiul

glasul său frumos, și pe noi, popor românesc, ne-a urzit bine Dumnezeu, cu o limbă dulce, armonioasă și frumoasă (Trăiască!), pe care cu jertfe ne-au păstrat-o strămoșii și pe care prin urmare, nici noi pentru nimic în lume, nu o dăm. (Trăiască!) La limba noastră dulce țintesc deci dușmanii noștri, la această cetățuie a vieții noastre naționale, și s'a găsit un Apponyi, un ministru ungureș (Jos cu el!), care a vrut să strice legea lui Dumnezeu și să ne ia limba noastră cu legea lui a școalelor. Vă întreb însă: văzut-ați dv. vreodată că copiii, cari prind păsări și le bagă în colivii și încearcă să le învețe să vorbească, văzut-ați, că astfel să-și lase limba? (Niciodată!) Văzut-ați vreodată, ca să fie în stare vreun om pământean să facă mierla să cânte ca vrabia? Văzut-ați vreodată floarea de trandafir să o poată sădi astfel, ca să capete mirosul vioarei? N'ați văzut, pentru că Dumnezeu nu a vrut să fie așa și ministrul țarei ungurești, dacă ne-ar ținea mii de ani cu legea lui, n'ar putea să facă ca noi să vorbim altfel, decât numai în limba noastră românească. (Adevărat! Trăiască!)

De 2000 ani suntem aici și ne vorbim limba noastră dulce românească, vor mai trece mii de ani și tot aceeași limbă vom vorbi-o.

Mi-aduc aminte de o poveste, pe care vreau să vi-o spun ai d-voastră: se întâlnește un român de și noștri cu un sas. Știți, că despre sași, Mărgineanul spune, că ar fi venit pe sub pământ, adus de diavol, pentru că românii de pe plaiurile acestea dintr'odată s'au pomenit cu ei în căra lor! Toamă când vorbeau acești doi țărani de diferite neamuri: sasul și românul, se serba din partea sașilor venirea de acum 800 de ani în Transilvania și s'au făcut serbări mari prin Sibiu și povestea sasul cu românul și-l întrebă: Măi, vecine loane, dar voi când veți face serbare așa de mare și de frumoasă? Și i-a răspuns românul: d'apoi noi n'avem lipsă de serbări, că de când e lumea tot pe pământul acesta am fost! (Trăiască!) Al cui e pământul, al aceluia e țara; țara aceasta de 2000 ani a fost în stăpânirea noastră și numai nedreptatea a putut să facă, ca noi să ajungem acum în rândul al doilea iar viitorul va arata, că cel ce 2000 de ani n'a putut să piară, nu va peri nici de aci înainte, ci mai mult: vom ajunge acolo, ca stăpânii de odinioară a acestui pământ sfânt românesc să fie iar poporul românesc (Trăiască! Se ajute Dumnezeu!)

Frați români, pentru ca să ne ajungem însă scopul ne trebuie multe, și mai întâi de toate ne trebuie, să ne scutim noi pe noi pentru că orice filozofie s'ar spune, adevărul acela spus de Alexandri, poetul nostru mare, că: unde-i unul nu-i putere la nevoi și la durere; unde-s doi, puterea crește și dușmanul nu sporește rămâne un adevăr pentru vecii vecilor.

-muzicale, ca acestea să ajungă la un nivel mai ridicat.

Intr'o conferință ținută în Brașov**, în anul acesta, am pledat pentru ținerea conferințelor sistematice, eu lecturi din autorii dramatice interpellate în decursul conferinței.

Firește, programul acesta se poate duce în îndeplinire mai cu seamă în orașele noastre, până când la sate ne vom lăsa conduși de alte criterii, decât acelea, cari le avem la aranjarea seratelor literare din orașe.

Alt repertoriu, dacă nu în întregime, cel puțin parțial altul, se recere după părerea mea în orașele noastre.

(Sfârșitul în numărul viitor.)

** S'a publicat în „Luceafărul”, 1911, în numărul triplu.

De aceea repet, se învățăm din loviturile ce ni le dau dușmanii, ce trebuie să facem.

Care sunt cele mai nouă lovituri, cari ajung poporul românesc? Este încercarea de a băga zizanie între poporul românesc și între conducerea lui, între comitetul partidului național român.

Știți că și noi, ca toate popoarele, avem o organizație, căci un trup fără cap nu poate umbla. (Așa e!) un popor fără conducător nu poate să trăiască! (Așa e!) De aceea dușmanii noștri zilnici, cari încearcă să ne scurteze viața ca popor, spun în lumea mare, că deputații românilor nu prezintă poporul românesc (Minciuni) că comitetul partidului național nu e ales de d-v. nu este al poporului român (Minciună! Rușine!) și, că ei nu sunt, decât exploatare, râvnitori la averea românească. (Mint! Să le fie rușine!) Nu e adevărat și de aceea comitetul partidului național a hotărât, ca în tot locul să vă chema în adunări publice să vă întrebe, dacă politica comitetului național este adevărata politică a poporului românesc sau nu? (Este!) Această întrebare vi se pune astăzi când venim să vă spunem durerile noastre și să vă arătăm căile, cari trebuie să ducă la fericirea poporului.

Fraților, din cuvintele voastre și din fețele voastre deduc că un trup și un suflet este la poporul românesc. (Așa e. Trăiască conducătorii noștri!)

Aceasta să o spuneți în lumea mare, să spuneți că după cum în trecut așa și acum și în viitor poporul românesc nu recunoaște în țara aceasta alți conducători, decât comitetul partidului naționalist român. (Adevărat este! Trăiască!) Când veți face astfel, veți găsi că dușmanii noștri vor căpăta respect de noi, veți găsi că vor privi în noi o putere vie de care trebuie să țină seamă în toată viața statului acesta. Ne-or găsi ca o stâncă de piatră, luptând cu toții pentru drepturile neamului nostru și atunci cei cari astăzi țin nasul sus, îl vor pleca și se vor închina cerințelor programului partidului național român din cari cea mai mare greutate este introducerea dreptății prin sufragiu universal. (Trăiască!)

Frați români, vă mulțumesc din adâncul inimei că m'ați ascultat (Trăiască) și vă rog pe toți căți suntem aici să nu lăsați o clipită în viața d-voastră fără să vă aduceți aminte că pe lângă datorința față de familie, mai ai și datorința sfântă și mare față de neamul din care faci parte. (Așa e!) Și tu, popor românesc, îmbracat în suman și opincă, pe stradă, și oriunde vei merge, în românește să grăești. Și, mai ales cucoane de ale noastre de nu vor vorbi cu fală limba dulce românească, atunci, în adunări publice și pe stradă să-i zici: nu e română aceea careia îi e rușine de limba ei! (Așa e!) Nu numai d-voastră cari sunteți aci țineam să vă spun aceasta, dar mă adresez chiar femeilor cari sunt aici — doamnelor prezente ca să fie cu mult mai făloase pe limba românească.

E rușine pentru noi că n'avem simțul de mândrie cum îl au alte popoare, e rușine pe noi, dacă merge o cucoană să cumpere ștofă să vorbească în limba jidovului dela care alege ștofa. Ar trebui că în a cărui casă nu e tatăl nostru adevăratul tatăl nostru; în a cărui casă poeziile naționale românești nu formează o rugăciune de toate zilele: în astfel de casă, dacă chiar ar avea lipsă, poporul să nu intre. (Așa e!) Numai așa vom putea ajunge să ne respecte alții dacă noi înșine ne vom respecta pe noi și ce este al nostru. Eu cred că în această privință dacă ar fi să blăstămăm pe cei care uu-și îndeplinesc datorința românească, nu am pute-o face mai bine decât spunând cu Eminescu:

Cine-au îndrăgît străinii,
Mânca-i-ar inima câinii,
Mânca-i-ar casa pustia,
Și neamul nemercia!

(Trăiască!)

Vasile Damian

Fraților, la iubitul glas al aleșilor voștri, am venit în aceste părți frumoase ale țarei născută Țara Hațegului, am venit în acest pământ scump nouă tuturor pentru că aici este leagănul poporului românesc. Am venit în aceste locuri cari ne vorbesc de măreția și vitejia străbunilor noștri și pe care voi le locuiți ca să vă vedem și împreună să sfătuim în aceste zile de grea încercare despre soarta noastră

ca cetățeni și ca români. Am străbătut vecuri furtunoase și am eșit teaferi din ele dar urgia vremii zi de zi se descarcă asupra noastră — zi de zi e mai grea și ne face stare nesuferită. Ca cetățeni, iubitorilor, într'o țară numită țară de drept constituțional, în loc să ne bucurăm de libertățile de care, într'o asemenea țară de drept trebuie să se bucure cetățenii și poporul, iată că în loc ca aceste drepturi să se lărgească ele tot mai mult se strâng; în loc ca mulțimea să stăpânească, cei puțini stăpânesc asupra mulțimei aceia țin puterea în mână și ei nu au simț de dreptate și nu urmăresc ca să lucreze pentru dezvoltarea drepturilor și libertăților cetățenești. (Așa e!)

Dacă căutăm acum la drepturile acelea pe care se zice că le avem în acest stat de drept — de sus și până jos e numai o bațocură a numelui de constituționalism nu numai, dupăcum s'a zis de către frații ce vorbiră înaintea mea, cum că nu ne e dat într'un sat să alegem pe un birău pentru că e luat dreptul de candidare ca poporul să-și poată alege chiar și pe un birău, dar tot asemenea e la comitat și tot asemenea acolo sus, în dietă, unde nu voința poporului se manifestă ci numai voința celor puțini cari țin puterea în mână, a detentorilor dreptății popoarelor. Și mai departe, fraților, chiar acolo unde e răspundere cu averea materială, încă sunt eludate și jignite drepturile cetățenești. Din comună și până la alegerea reprezentanților și acolo conducerea alege ei e pusă în mâna puterii care tot ea are și supravegherea și puterea armată care ar trebui să dea puțința ca cetățenii alegători să-și poată da în mod liber votul, această putere se folosește în multe locuri tocmai pentru a împedea poporul de a-și alege reprezentanții săi.

Vedem dar că de sus și până jos constituționalismul în țara noastră e numai o poreclă, o simplă mască și ca cetățenii această stare noi nu o putem mai mult suferi și e lipsă ca să se schimbe odată rânduiala aceasta și să se deie cetățenilor și popoarelor drepturile ce li-se cuvin și aceasta numai și numai prin schimbarea dreptului de alegere, prin reforma electorală se poate ajunge. Așa zic cei mai mulți și chiar și cei chemați de guvern și cari susțin partidul dela guvern, dar mai ales cei din cealaltă parte, numai că aceia așa vor ca să se croiască ca și atunci să fie asigurată supremația și puterea unui singur popor și unui singur neam. Noi însă avem acea credință că popoarele atunci când vor ajunge la acest drept, de bună seamă cumcă ele se vor înfrăți în fața trecutului care au fost pentru ei răpirea dreptului și apăsare. Această credință o avem și de această credință fiind, nu cerem dreptatea numai pentru noi, ci pentru toți cetățenii și toate popoarele. (Așa e!)

Și acum, care soartă o avem noi astăzi ca români?

De bună seamă că precum în ceea ce privește drepturile cetățenești soarta e rea și de nesuferit, apoi ca români soarta noastră este și mai grea. În loc ca din partea stăpânitorilor să se arate dragostea cuvenită ca prin ea să se închege toate popoarele într'un mănunchiu tare, care să nu poată fi înfrânt, în loc de dragoste e vrajbă și ură pe acestea le sădese în inimile neamurilor și popoarelor și în deosebire în inima noastră a românilor. Ceeace ar trebui să se socotească ca virtute că ții la ființa ta și la neamul tău, aceea ni-se socotește nouă de păcat și pentru că ținem la credința și la limba noastră, ne socotesc ca pe niște vrăjmași și ne dușmănesc și mai vârtos țintesc către limba noastră națională pentru că aceea e criteriul, e ființa adevărată a unui popor.

O zic și ei, dar am zis-o noi mai înainte decât ei. Și dacă și ei o zic și noi o zicem, atunci lucrul cel mai firesc ar fi ca dupăce țara aceasta stă din mai multe popoare și numai așa va putea viețui dacă tuturor popoarelor li-se cinstește dreptul acesta al limbei. Și că noi ținem la ea e criteriul nostru, că noi socotim ființa noastră națională încorporarea în limbă. Apoi iată: aici sunt îndreptate toate săgețile, ca limba aceasta să amuțescă să piară dar să piară și poporul românesc. (Niciodată!) Dar aceasta este cu neputință și ei nu voiesc să o vadă orbiți de trufia de a se ridica peste noi. Ar trebui să o vadă din dezvoltarea istorică că nu s'a atins în curs de mii de ani nimeni de limba popoarelor. Au încercat să se atingă de credință și tocmai prin limbă cu o mie de ani mai înainte, când viața noastră se manifesta prin credință, prin cărți de credință au încercat să vâre învățături străine de

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de gimnastică
instituit de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etagiul I, în fața pal. administrativ (comit.)

credința noastră dar n'au putut căci s'au frânt de tăria care zace în sufletul poporului românesc.

După ce s'au deslegat iobăgia, atunci când iară s'a zis că statul este un stat de drept, viața constituțională a început a se arăta. Prea bunul nostru împărat și rege (Trăiască) socotind că un bun părinte că toți îi sunt fii fără deosebire de popoare și asemenea îi zac la inima lui, cu înțelepții țării de pe atunci au adus legea de egală îndreptărire pentru toate popoarele, toți înaintea legii să fie asemenea, fiecare popor să învețe în limba mamei sale, în limba națională, la judecăți să fie ascultați și judecați în limba lor, Și iată, 10 ani de zile până în '79 s'au socotit această lege. Atunci or pășit guvernul cu introducerea limbii maghiare ca limbă de propunere în școli cu numai câte două ore. De aici a început răul, și în loc de a-l lua în seamă și a-l stărpi au lăsat ca acest rău să prindă rădăcini tot mai tari și guvernele cari au urmat unul după altul au adus legi ca limba aceasta să câștige câmp tot mai larg, ba acum, prin legea cea mai nouă a școalelor, nu mai e cu puțință pe terenul nostru cultural de a ne mai putea lumina.

Această pornire vrășmașă cu deosebire în aceste părți ale țării noastre se simțesc și în comitatul Hunedoarei unde, după cum s'a zis, neamul nostru a dat familii de domnitori ai Ungariei cari cu vitejia lor au mântuit țara de stăpânirea turcilor și au câștigat nume mare și în afară. Bururile ce cu jertfe mari le ținem, astăzi ni se iau ca să ne întunece și să ne piardă. În fața acestor porniri, noi avem să ne folosim de acele arme cu cari să putem zădărnici loviturile de moarte ce sunt îndreptate în privirea noastră ca neam. Și cum am putea face aceasta?

Căutând ca și mai departe să ținem la limba noastră dulce și frumoasă. Dacă ne vor împedeca, ca prin școli să o facem, o facem noi în societate și dacă și aici ar veni să ne pună pedici, ca și cei d'întâi buni creștini în crăpăturile munților și stâncilor pe cari le vom despica om ridica altar limbii noastre. (Trăiască). Dar în fața acestei mari dușmăni noi numai așa ne putem împotrivi: dacă una vom fi, dacă acțiunea noastră va fi unitară căci unirea e puterea.

Poate veți fi auzit, cei mai tineri și cei mai de vârstă, dacă veți fi luat parte la examene, despre testamentul ce l-a lăsat un părinte român de ai noștri: când a văzut, că i-s'a apropiat moartea, a chemat pe cei trei fii ai lui la patul său de moarte și le-a pus înainte un mănunchiu de vârguțe, de nuiele și le-au dat la fiecare pe rând să-l frângă.

Fiecare s'a încercat cu puterea toată și nu l-au putut frânge.

Atunci bătrânul a scos una din rămurele și a dat-o celui mai mare din fii și a putut-o rupe cu înlesnire tot așa a făcut și cei mai mici cu nuielele. Atunci le-a zis tatăl: vedeți, trăind voi în unire veți fi pururea în stare să dați piept și cu mii. (Trăiască). Frații iartă unii altora. (Trăiască), pentru că tocmai fiind frați, dacă numai puțin îl jignește inima lui frățească, se supără și se mâhneste, dar iartă fratele bun fratelui celui care l-a jignit.

Să fim dar toți frați buni, dacă ne-am jignit să ne iertăm unul pe altul, căci dragostea toate le iartă. Apoi, iubitorilor, să ținem la credință și de când ne ridicăm din pat, când ne punem la muncă până ne culcăm, după bunul obicei al părinților noștri, să zicem totdeauna Tatăl Nostru. Să rămânem în credința unui puternic Dumnezeu care și în trecut ne-a ascultat rugăciunea și ne-a mântuit. Dar pe lângă credință să ținem la limbă și a doua rugăciune să ne fie după Tatăl nostru cântul de laudă al limbii: „Mult e dulce și frumoasă limba ce o vorbim, altă limbă mai frumoasă ca ea nu găsim. (Trăiască).

Românașul o iubește cu sufletul său, vorbiți, scrieți românește pentru Dumnezeu! Apoi, iubitorilor, cu tărie să lucrați în credința puterii noastre de viață românească. Să ne aducem aminte și de acele vremuri întunecoase, cari au trecut peste neamul nostru și iarăși să recităm ca o a treia rugăre: Veacuri triste întunecoase peste capu-mi au trecut. (Trăiască).

Dacă astfel vom ține la credință și la limba noastră, dacă astfel ne vom ruga și ne vor urma și tovarășele noastre, mamele române în aceste rugăciuni ale noastre, atunci cu adevărat viitor de aur, țara noastră va avea și să nu ne pierdem nădejdea, căci cât timp românii vom fi, niciând noi nu vom peri. (Trăiască).

CORESPONDENȚE

DIN AUSTRIA

SCRISORI DIN VIENA

Impăcarea dintre cehi și germani. Opinia publică din Austria dușmană maghiarilor.

Viena, 30 august.

Privirile tuturor sunt îndreptate spre principele Thun, care și-a propus greaua misiune de a înfăptui împăcarea dintre cehi și germani. Tratatul se va începe în septembrie. Întrebarea este numai că oare îi va succeda regentului să înlăture prăpastia, care desparte de atâția ani aceste naționalități ori că va avea și el parte de acel eșec al multor antecesorii ai săi. Fapt este că tratativele de acum se încep cu mare aparat și se vor continua sub supravegherea prim ministrului Gautsch și chiar a monarhului. Spre scopul acesta Thun a conferat deja de mai multeori cu baronul Gautsch și a elaborat un plan detaliat, care să fie prezentat și Majestății Sale spre aprobare. Sunt multe momente, cari vor îngreuna mult tratativele, cu toate acestea majoritatea politicianilor cred în succesul lor.

Speranțele lor sunt legate de personalitatea lui Thun, care dela început deja era privit de regentul împăciuitor.

Prințul Thun cunoaște bine toate itele raporturilor dintre cele două națiuni și are mare trecere atât într-o parte cât și în cealaltă. Stările financiare din Boemia sunt atât de dărăpănate, încât toată administrația a devenit deja aproape imposibilă.

Este știut, că diurnele deputaților din dieta provincială n'au mai putut fi plătite iar regularea salarelor învățătoarești a trebuit tot amânată. Cauza a fost ținuta germanilor din Boemia, cari au stânjenit orice activitate a dietei provinciale și au promis, că vor continua cu ținuta lor până ce nu li se vor împlini toate pretențiunile lor naționale.

Natural este lucru foarte greu între atâtea greutăți complicate să afli un mod norocos de rezolvire și dela principele Thun se așteaptă multă înțelepciune și tactică, dacă nu vrea să eșueze toată acțiunea lui. Caracteristic este, că între astfel de împrejurări se lansează știri, cari prezintă toată viața politică din Austria de o jucărie, știri, cari la nici un caz nu vor influența în mod binefăcător tratativele. Astfel se svonește, că Thun numai sub acea condiție va putea câștiga pe cehi, dacă va exopera punerea în vigoare a rescriptului regal de acum patruzeci de ani, rescript, care recunoaște independența regatului boem și pune în perspectivă chiar și depunerea jurământului de încoronare. Sub aceste condiții, pe cari le-ar fi promis Thun cehilor, se va face împăcarea.

Nu mai începe nici o îndoială, că aceste svorniri sunt neserioase și n'au altă menire, decât să întărească pe germani.

Este de mirat însă, că bărbații de stat n'au curajul să se apuce de o revizie radicală a constituției, să așeze toată organizația pe temelile organizației autonomiilor naționale?

Nici odată nu se concepe ceva mare, ci se face numai o simplă muncă de cârpați.

Contele Khuen a avut în Austria un renume destul de stabilit despre talentul său fin de bărbat de stat.

Durere însă, că cu încetul și-a stricat el însuși această faimă. Dar nici odată n'a dat dovadă atât de acatantă despre inferioritatea lui, ca și în afacerea importului de carne din Argentina.

După căderea regimului coaliționist s'a pornit în Austria un curent de împrietinire cu Ungaria, căci se credea, că partidul muncii naționale cu noul ei guvern va stărpi pentru veci orice pornire antiaustriacă din Ungaria. În prețul acesteia însă trebuie abandonată în Austria politica antimaghiară inaugurată de Lueger și trebuiesc evitate orice acțiuni, cari pot avea aparența, că sunt ingerințe în afacerile interne ale Ungariei.

Și politicianii austriaci s'au ținut de cuvânt, de un timp încoace au tratat cea mai mare indiferență față de chestiile din Ungaria. Dar sosirea vaporului cu carne din Argentina și ținuta de protest a guvernului maghiar au mișcat în curând și pe cei mai hegmatice și le-a dat să înțeleagă că în Ungaria cât de mult se prețuiește un gest preventor

venit din Austria. Obstrucția tehnică, ce se face de atâta timp proiectelor militare precum și ținuta indiferentă a guvernului, care nu arată nici o intenție de a înlătura obstrucția și a isprăvi odată cu legile militare, întărește tot mai mult evidența acelora, cari susțin la un pact ascuns între opoziție și guvern. Maghiarii nu sunt aplicați să voteze proiectele militare și opoziția săvârșește azi o muncă care place în mare măsură și celor din partidul guvernamental. Aceasta e credința în Austria.

Austriacus.

DIN ANGLIA

CRONICA LONDREI

Greva generală a lucrătorilor dela căile ferate.

Agitația grevistă urmată în ultimul timp în Anglia a culminat în greva generală a lucrătorilor dela căile ferate care a ținut timp de 51 de ore (de Joi 17 cor. — Sâmbătă 19 cor.) paralizând viața economică a întregii țări.

Neînțelegerile dintre Societățile de exploatare a căilor ferate și lucrătorii lor au luat un caracter grav în preajma anului 1907, când numai prin adoptarea actului de împăciuire prin care ambele părți se obligau a supune disputele lor unui consiliu de împăciuire sub prezidenția arbitrală a unui delegat al ministrului de industrie, s'a prevenit marea grevă ce se proiectase. Dar acest act nu pare să fi satisfăcut pe lucrători, căci pe lângă unele neajunsuri inocente lui, nici nu s'a aplicat în spiritul lui și cu toate reclamațiunile repetate ale sindicatelor, guvernul n'a luat măsuri de îndreptare. În însăși actul de împăciuire, rezidă impulsul imediat al grevei e. ferisților. După 24 ore termen, invitarea sindicatelor de a trata direct cu societățile de exploatare a căilor ferate, fiind refuzată, greva generală a fost declarată.

Cauzele ei sunt faptul, că salariile lucrătorilor au rămas în ultimii 5 ani aceleași pe când prețurile alimentelor s'au urcat continuu, astfel că traiul lor s'a îngreunat. Pe lângă aceasta prea număruloasele ore de muncă le-au sleit puterile.

Se presupune că societățile de exploatare a căilor ferate au tratat astfel pe lucrătorii lor, din cauză că agitându-se chestiunea naționalizării căilor ferate de către Stat, interesul lor era să arate în fiecare an dividende cât mai mari, ca să obțină o sumă cât mai mare în cazul unei exproprieri. Aceasta le-a mântat la staționarea nivelului salariului, într'un timp când expansiunea vieții economice implica ridicarea lui fără a micșora venitul acționarilor.

200.000 de lucrători au fost în grevă.

În preziua grevei primul ministru Asquith a propus instituirea unei comisii regale spre a cerceta modul în care a fost aplicat actul de împăcare din 1907 și lacunele lui precum și modalitatea de a apropia reprezentanții societăților de exploatare a căilor ferate și acei ai lucrătorilor, spre a se ajunge la o împăcare. Societățile au primit propunerea dar sindicatelor au refuzat-o, știind trăgăneala inerentă a lucrătorilor unei astfel de comisii.

Guvernul se afla într-o grea cumpănă. Trebuia să se asigure procurarea alimentelor unei întregi populațiuni, fără a se desființa dreptul de grevă al păturii muncitoare. Trupele înzestrate cu cartușiere de război, au fost chemate sub drapel și repartizate sub comanda generalilor spre a păzi liniile și a asigura un serviciu restrâns al trenurilor. S'a părut că s'a adoptat politica lui Briand, o politică care a succes în Franța a zdrobi o grevă, dar a fost fatală continuării politicii cabinetului Briand. Aceasta era situația Joia. Greviștii își formaseră o părere foarte nefavorabilă guvernului și greva apărură mult mai serioasă decât s'a părut după prevederile optimiste ale directorilor societăților, cari persistau în refuzul lor de a se întâlni cu reprezentanții greviștilor spre a cădea de acord. În acest timp, partidul muncii prin fruntașul său Ramsay Mac Donald provoca o discuțiune în parlament, în cursul căreia ministrul de finanțe Lloyd George, ținut de cuvântare de împăcaciune a cărei spirit conduse la reluarea tratativilor de împăcare. Și cu toate că parlamentul trebuia să-și sfârșiască sesiunea în acea zi, ea fu prelungită după o vacanță de trei zile. Vineri după amiază s'au preparat bazele împăcării. Sâmbătă dimineață însă a atins punctul

culminan
cietățile
se întâl
Era mon
zastroas
de repre
aveau să
zilele gu
în mom

Gu
mise un
cu grevi
șilor mu
toarele p
supune
recunoaș
să fie re
să fie co

De
greviști
avea să
marginea
nuat gre

Co
din doi
preziden

Ea
investiga
probleme
grevei în

Gu
tră parti
armatei
călcând
interne C

a apăra
fără a fi
aceasta f

adevăr în
tacticii g
s'a reușit
flict. Cât

pusă une
căci în a
publice s
țian arc
unei ileg

Des
zorie, că
vei — co
recunoaș

ploatare
Pentru ac
canismul

Des

Des

Școlile n
Piângere

Șco
unui popo
neam să-s
noștinți n
din zi în
tor neam

In p
vinenii to
o chestie
în Țara f
liglotă la
cestui zia
de datoria
tutinden

In ș
elevi, dar
la licele
multime c
statistice,
veala 5
școala re
români, ia
dare 89 d
din Gurah
neț. N. A
se cuvine
dominant
ajuns-ai r

culminant. Deși se stabilise schița unui acord, societățile de exploatare a căilor ferate refuzau de a se întâlni cu reprezentanții greviștilor de a trata. Era momentul când guvernul se afla în fața dezastroaselor și incalculabilelor rezultate ale politicii de represiune. Toți soldații erau de pază, rezervele aveau să fie chemate. Toamna avea să urmeze... zilele guvernului, a cărui popularitate era să scadă în momentul primei vărsări de sânge.

Guvernul schimbă pozițiunea pe dată. Se trimise un ultimatum societăților, să admită a trata cu greviștii și ele capitulară. În fața reprezentanților muncii, directorii societăților admiseră următoarele puncte de împăcare: 1) Li admiseră a se supune deciziei comisiei regale, în ceea ce privește recunoașterea sindicatelor în viitor. 2) Toți greviștii să fie reintegrați la posturile lor și doleanțele lor să fie considerate de consiliile de împăcaciune.

Desigur că vestea salvelor, cari au ucis cinci greviști la Llanelly a grăbit acest rezultat... Cine avea să răspundă pentru viața altora, care era la marginea ascuțitului săbiei, dacă ar mai fi continuat greva numai câteva zile!...

Comisiunea a fost numită. Ea se compune din doi delegați ai muncii, doi ai capitalului, sub presidenția venerabilului David Harrel.

Ea va continua o lună de zile și desigur că investigațiile ei vor aduce lumina asupra întregii probleme a căilor ferate engleze și asupra cauzelor grevei în specie.

Guvernul a fost atacat în parlament de către partidul muncii, de a fi dat țara pe mâinile armatei fără a fi declarat legea marțială în putere, călcând astfel constituția. Răspunsul ministrului de interne Churchil, este că era datoria guvernului de a apăra publicul amenințat de a pieri de foame și fără a fi distrus dreptul de grevă s'a reușit la aceasta în scurt timp. Este fără îndoială mult adevăr în apărarea aceasta, căci numai datorită tacticii guvernului și în special al lui Lloyd George, s'a reușit a se ajunge la o aplanare a acestui conflict. Cât privește acțiunea militară, ea va fi supusă unei anchete și orice act ilegal se va pedepsi, căci în această țară orice act este supus judecării publice și nu se trece cu vederea, căci orice cetățean are dreptul de a da judecării pe făptuitorul unei ilegalități în exercițiul funcțiunii sale publice.

Desigur, că împăcarea de astăzi este provizorie, că deci trebuie a se înlătura cauzele grevei — condițiile de muncă și salariu între cari recunoașterea sindicatelor de către societățile de exploatare a căilor ferate joacă un rol foarte mare. Pentru aceasta va trebui să se îmbunătățească mecanismul consiliilor de împăcare și arbitraj.

Despre celee vor urma se va relata la timp.

V. Britanicus.

DIN BUCOVINA

Școlile noastre secundare: Elevii și profesorii. Plăngerile românilor din Canada. — Șezători literare.

Școala e un factor însemnat în dezvoltarea unui popor. Cu cât mai mare silință își dă un neam să-și împodobească sufletul cu diferite cunoștințe necesare, cu atât mai puternic devine el din zi în zi și e în stare să susție concurența altor neamuri conlocuitoare. „Ai carte, ai parte“...

În privința școlară am înregistrat noi Bucovinenii totdeauna mari neajunsuri. Și fiind această o chestie vitală pentru existența noastră, ca nație în Țara fagilor — românească la 1777 — și poliglotă la 1911 ne vom ocupa și în coloanele acestui ziar răspândit despre starea școlilor, ținând de datoria noastră să informăm Românii de pretutindeni despre aceste împrejurări vitrice.

În școlile noastre secundare avem prea puțini elevi, dar și prea puțini profesori români. Chiar și la liceele așa numite românești sunt aplicați o mulțime de profesori ovrei! Vom aduce câteva date statistice, cari vor întări cele susținute. În total avem la 5 școli secundare (Cernăuți liceul I. III și școala reală gr. or. Rădăuți, Suceava) 1057 elevi români, iar profesori români la toate școlile secundare 89 dintre 315. (Datele statistice lipsesc încă din Gurahumorului, Câmpulung, Șireteiu și Stroji-neț. N. A). Proportional nu avem numărul, care ni se cuvine după dreptate. Ovreii sunt neamul predominant în Bucovina?! Iar tu frumoasă Bucovină... ajuns-ai roabă și cadână pe mâni murdare de Ji-

dan... Da, da Eminescule! Ce adevărate sunt cuvintele tale.

Mai trist stăm însă cu școlile de meserii și comerț, unde n'avem nici un profesor român și numai 11 elevi români. 11 comercianți români în viitor. Dar ovrei vr-o câteva sute. Comerțul și meseriile vor fi și pe viitor în mâinile străinilor! Lucru fără succes!

Puterile noastre trebuie concentrate! Ovreii ne-au întrecut, dar să nu ne întrecă rutenii. Aminte să ne fie, că trăim pe pământul lui Ștefan cel Mare.

Scrisorile pline de amar și de durere, trimise dela românii pribegiți prin America se tot îndesesc. Nu trece săptămână și te trezești cu epistole publicate prin gazete, în cari plâng cei plecați prin plaiurile frumoase, munții fantastici, văile încântătoare, codrii verzi și izvoarele limpezi, pe cari le-au părăsit.

Sufletul li-se umple de dureri, când se văd în mijlocul străinilor, cari nu le cunosc limba și-i maltratează grozav.

În ultimul număr din „Foia Poporului“ o lungă scrisoare dela lucrătorul la minele de argint în Cobalt (Canada) Grigori Capră. Dânsul îndeamnă pe frații săi din Bucovina să grijească de puținul lor avut și să nu gândească tot la Canada. Pe larg arată el, că câte greutăți și neajunsuri ai de luptat, până ce te vezi în Canada.

Dar până ce afli lucru, mori de foame. „Fie pâinea cât de rea, tot mai bine în țara mea...“

Societatea corală „Nicu Gane“ din Fălticeni, a cărei președinte e distinsul scriitor Mihail Sadoveanu va aranja în primele zile ale lui septembrie mai multe șezători literare în orașele Bucovinei. Programa bine alcătuită, participarea mai multor distinși scriitori din Regat în frunte cu d. M. Sadoveanu, ne dă multe dorinți. Vom mai reveni ocazional.

Niță Delacarpați.

INFORMAȚIUNI

Arad, 1 septembrie 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță vreme mai senină iar noaptea răcoare.

Prognostic telegrafic: vreme uscată, voale. Temperatura la amiază a fost de 19.2 C.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 klgr.)

Grâu pe octomvre	Cor. 11'72
Grâu pe aprilie 1912	11'97
Secară pe octomvre	—
Secară pe aprilie	10'18
Cucuruz pe septembrie	8'24
Cucuruz pe maiu 1912	—
Ovăș pe octomvre	9'16

De-ale noastre.

Rugăciune rostită de Ex. Sa d. mitropolit dr. Victor Mihalyi, în catedrala din Blaj la serviciul divin săvârșit cu ocaziunea încheierii festivităților:

Mulțumim ție Doamne iubitorule de oameni, împăratului veacurilor și dătătorului de bunătăți celui ce ai stricat păretele din mijloc al dușmăniei și ai dat pace genului omnesc, celui ce și acum ai dăruit pace servilor tăi. În rădăcinează întrâșii frica ta și întărește iubirea unuia spre altul. Stânge toată cearta. Ia dintre dânșii toate smintelele de împărechere. Că tu ești pacea noastră și ție se cuvine mărire, etc.

Gheorghe Stănescu. Elev la Academia de belearte din Viena. Gheorghe Stănescu s'a prezentat la expoziția aranjată de profesori din lucrările produse sub conducerea lor, cu opere, care ar fi făcut fală unui artist recunoscut și care au fost nu-

mărate de recenzenți între cele mai bune ce s'au văzut aci în anii din urmă. D. Stănescu a expus trei lucrări în ipsos și un bust în lemn, și acesta e primul caz, că se prezintă la asemenea prilej produse executate drept în materie. Îndeosebi bustul — „*Tip de femeie bătrână*“ — s'a remarcat admirabil și a dovedit, pe lângă măiestrie desăvârșită în sculptarea lemnului, o profundă pricepere de artist dela care se pot aștepta creațiuni prețioase. Va termina la anul viitor, și profesorul său socotește să aranjeze atunci o expoziție specială din operele sale, în Viena.

Originar din Râmnicu-Sărat, absolvent al școlii de meserii din București, G. Stănescu s'a distins cu ocaziunea unor lucrări în lemn, făcute la Castelul Peleş; Maiestatea Sa Regina i-a observat talentul, și ajutându-l, ca să se poată înscrie la Academia de belearte din Viena, i-a deschis prin generositatea sa calea, fără care acest talent de artist ar fi rămas, ca atâtea altele la noi, necunoscut și neexploatat.

Statul român desigur va da tot sprijinul acestui tânăr harnic, modest și silitor, a cărui pasiune pentru arta românească n'o întrece, decât talentul său, destinat a face cinste neamului nostru.

C. N.

La mormântul lui Bunea. În decursul celor trei zile de serbări a avut loc un adevărat pelerinaj la mormântul neuitatului dr. Bunea. Luni dimineața a fost vizitat mormântul și de d-na și d. N. Iorga, cari îngenuchind în fața mormântului și sărutând între lacrimi crucea sepulcrală, au depus pe mormânt o admirabilă jerbă de flori. Emoțiunea, pe care a produs-o în sufletele celor de față acest act de pietate a d-nei și d-lui Iorga, față de fericitul Bunea, nu se poate descrie.

Cununie. D. dr. Justin Cl. Iuga și d-șoara Marioara I. Lupan își vor serba cununia religioasă duminică în 3 septembrie n. în biserică s. Nicolae din Brașov. Sincere felicitări.

Înștiințare. Fiecare participant la adunarea generală a învățătorilor conf. gr. or. rom. din dieceza Caransebeșului, ce se va ține în Băile Erculane la 10 sept. n. a. c. și dorește a lua masă comună, să binevoiască a se însinua până vineri seara în 8 sept. la Iacob Șerbescu, Herculăsföldö Vila „Dora“. Prețul de persoană 2 cor.

Băile Erculane, la 31 aug. 1911.

Traian Hențu
prezident.

Fundațiunea Gozșdu. Reprezentanța fundațiunei Gozșdu și-a început ședințele miercuri la orele 10, în Sibiu, sub presidenția Excelenței Sale a arhiepiscopului și mitropolitului Ioan Mețianu.

Reprezentanța comunală din Fibiș încă în anul 1909, — la propunerea subscrisului — a adus un decis, prin care a fost hotărât cu unanimitatea voturilor închiderea birturilor pe zilele de duminică și sărbători. Acest decis salutar a fost aprobat și din partea comitatului.

Birtășii — mai bine zis lipitorile satului — însă, văzându-se scurtați, au însinuat apelată la ministrul de interne; cerând nimicirea decisului adus și aprobat. Treaba a rămas baltă. Ministrul și până azi tace!

Reprezentanța comunală, în ședința sa ținută la 29 august st. n. din nou a hotărât închiderea birturilor pe zilele de duminică — la propunerea subscrisului. — Dar spre cea mai mare indignare a oamenilor de bine, s'a aflat între noi unul, care n'a fost de o părere cu cei mulți.

Acest decis din nou s'a înaintat spre abrobare forurilor competente și suntem siguri, că va fi aprobat.

Oare ministrul de interne va procedea și în cazul de față, ca în trecut? Oare nu va căuta a aprecia bunele noastre intenții, de cari am fost

conduși atunci, când am adus acest deciz salutar? *Iosif Popa*, învățător, membru în reprezentanța comunală.

Din patrie.

Moștenitorul Turciei la Budapesta. Principele moștenitor al Turciei Iusuf Izedin în trecere spre Germania a sosit alaltăieri la Budapesta la orele 1.25 după prânz și a fost salutată în gară de către consulul otoman. În urmă s'a dus cu suita sa în trăsură la insula Margareta unde a luat dejunul. După o preumblare mai lungă în trăsuri, principele și-a urmat călătoria spre Berlin unde a sosit ieri cu trenul la patru. La gara din Friedrichstrasse l-a întâmpinat împăratul Wilhelm II însuși, însoțit de către cancelarul imperial Kiderlen-Waechter și întreg statul major al armatei germane.

Prințul a promis că la întoarcere va petrece câteva zile la Budapesta.

Fericirea nepoților lui Bendeguz va fi deci perfectă.

Incendiu cu moarte de om. Din Radnăouă ni-se scrie: O dovadă că beția e cauza celor mai multe rele e și întâmplarea următoare: Martian Ureche cu soția sa din Ilva-mare au venit în 28 l. c. pe înserate la hotelul comunal din loc. În casă așezată pe deal cam departe de hotel au înțuiat un băiat de 5 ani. Casa era în apropierea nemijlocită a șurei și a grajdului.

Când Martian Ureche și soția sa își petreceau mai bine, deodată se răspândește vestea că căsuța lor e în flacări. Ingrămădiți grăbiră acasă dar până ce au ajuns la fața locului toate erau prefăcute în cenușă.

Paguba e cu atât mai ireparabilă, că băiatul închis a căzut victimă mistuitoarei vâpăi.

Goană în contra unui hoț. E împlinit anul de când jandarmeria din întreaga țară a bătut urmele pericolosului tâlhar Antoniu Ruzsai, arestându-l în sfârșit după o goană înverșunată de săptămâni de zile. Meritul arestării acestui notorie locuitor al penitenciarelor a fost al detectivului budapestan, Sárközy, care încasă fericit miia de coroane, prețul capului acestui delinvent.

Inchis odată, pe Ruzsai îl preocupă necontenit gândul scăpării. În mai multe rânduri încercă să deserteze din închisoarea tribunalului din Kassa, dar vigilenta poliției i-a nimicit mereu planurile.

Firește după câteva încercări neizbutite a fost supravegheat și mai mult. Totuși în zilele din urmă a reușit să-și câștige chei false, cu ajutorul cărora ieri a dezertat din închisoare.

Toate eforturile poliției, păcălabililor și a jandarmeriei au suferit naufragiu față de istețimea hoțului plătit.

Urmărirea se face cu mare aparat și asemănător unei goane extravagante, înscenată anume pentru a o eterniza pe un felu de cinematograf. Totuși Ruzsai a știut totdeauna să se smulgă din inelul cutropit al depozitarilor forței publice, făcându-se nevăzut de câte-ori era în cel mai mare pericol.

Goană sălbatică continuă, cu foarte puține șanse de izbândă.

Dela frați.

Aniversarea luptei dela Călugăreni. În 4 septembrie la Călugăreni vor avea loc mari serbări cu ocazia aniversării de 318 ani dela marea bătălie câștigată de Mihai Viteazul asupra turcilor.

Serbarea soc. „Împăratul Traian”. Societatea de binefacere și mariaj „Împăratul Traian”, va da duminică 21 cor. o serbare în grădina Cișmigiu, în București, în folosul înzestrării fetelor sărmene și ajutorul infirmilor.

Serbarea va începe la orele 2 p. m. și va dura până la 1 noaptea. Vor fi jocuri naționale, două muzici; iar o orchestră de lăutari îmbrăcați în costume naționale va cânta diferite arii.

Seara vor fi jocuri de artificii — o nuntă ță-

rânească izi va face intrarea în grădina la ora 4 p. m. Produsul serbării va fi destinat înzestrării fetelor și pentru infirmii societății.

Un călugăr pungaș. Din București se anunță că sergentul major Marin Brațu, liberându-se din armată concepu ideea să jefuiască mănăstirile.

În acest scop el se prefăcu că vrea să se călugărească și intră la mănăstirea Cernica.

Aci planul mai mult sau mai puțin îi isbuti, de oarece în scurt timp fu considerat ca frate astfel că putu să opereze în liniște.

La început fură ce putu dela ceilalți călugări însă norocul ajutându-l n'a fost prins.

Nemulțumit numai cu atât el încercă să dea o lovitură spargând chilia mănăstirii și după ce luă câteva sute de lei se făcu nevăzut.

Autoritățile fiind avizate dibaciul hoț fu arestat.

Marile serbări din parcul Carol I București (Filaret). Activitatea intensă cu care se lucrează de atâta timp pentru marile serbări populare ale *Ligei Culturale*, din zilele de 28, 29 și 30 aug. le-a asigurat încă de mult cel mai strălucit succes. N'au fost altă dată atari serbări pentru care publicul din toată țara, dela orașe și dela sate, să depue atâta interes, să le urmărească cu atâta nerăbdare.

Și în adevăr că avantajile excepționale de călătorie cu **reducerea generală de 75 procente** l-a dus și întors pe toate liniile C. F. R. de ori unde până la București este un lucru atât de rar, încât nu știm cine nu va căuta să profite de acest prilej pentru a veni la București și la serbările „Ligei”.

Șapte zile se va călători cu această reducere de 75 procente: Pentru dus dela 26—30 august, iar pentru întors dela 20 aug. — 1 sept. inclusiv. Reducerea e acordată pentru toate trenurile și pentru toate clasele.

Zilnic sosesc cereri de câte 20—30 bilete de legitimație din comunele rurale. Înștiințăm prin aceasta pe onor. public că nu se face călătoria cu cărți de legitimație individuale. Ar fi și imposibil de satisfăcut toate cererile. Oricine merge în zilele amintite (26—30 august) la gară și cere bilet de tren pentru București pentru serbările Ligei, va căpăta biletul cu reducerea de 75 proc. Ca legitimație pentru dus vor servi biletele loteriei Ligei care se iau dela cassa fiecărei gări deodată cu biletul de tren. În cazul când la vre-o gară se vor termina biletele de loterie, se vor lua dela stațiunea următoare.

La înapoere se vor prezenta biletele de intrare la serbări care se dau gratuit, participanții primind un bilet de loterie în schimbul plăței à 1 leu. Deci toți cei ce iau parte la aceste grandioase serbări au și șansele unuia din cele 773 câștiguri în valoare de 65.000 lei din loteria Ligei. Tragerea I este la 21 noemvrie iar a II în mai viitor. Biletele sunt valabile la ambele trageri.

Acestea toate împreună cu bogatul program al serbărilor au contribuit ca toți să aștepte serbările Ligei cu o nerăbdare destul de explicabilă de altfel.

Din străinătate.

Un arsenal atacat de briganzi. Tâlharii au atacat în noaptea de 16 august v. arsenalul de construcțiuni din Kertci; soldații au tras focuri la cari tâlharii au răspuns cu focuri de revolver. Sunt mulți răniți. O parte dintre briganzi au fugit pe mare în luntri. 15 au fost arestați.

Zvonurile asupra abdicării regelui Serbiei. Mai multe ziare sârbești au înregistrat zvonul, că regele Petru va abdică. Acest zvon este în legătură cu faptul că avocatul *Aca Novacovici*, unul din principalii conjurați, a hotărât a publica povestea regicidului.

Novacovici susține că nu urmărește nici un scop politic și că vrea numai — încă în viață fiind, să restabilească adevărul asupra conjurației, de care pe nedrept e făcut răspunzător.

Svonurile despre o pretinsă abdicare a regelui, publicate de unele ziare sârbești, sunt declarate de către locurile compe-

tinte ca invențiuni nesăbuite și lipsite de orice temei.

Ziarul „Sabah” din Constantinopol vorbind despre cuvântările dela Sinaia, relevă importanța acestui eveniment și pune în relief tonul lor pașnic. Acest articol se încheie spunând că toate cabinetele europene trebuie să fie recunoscătoare României și Turciei de prietenia lor strânsă, care asigură pacea în Balcani.

Ciocnire la granița austro-turcă. Știri oficiale anunță, că la granița austro-turcă a avut loc o ciocnire între trupele de graniță și jandarmii austriaci.

Din partea turcilor a căzut un caporal mort și un soldat rănit. Lipsesc doi soldați.

Boicot împotriva dușmanilor. La Mistelbach, o localitate în Austria, creștin socialii au rămas, la alegerile ultime, în minoritate cu candidatul lor, fostul ministru dr. Gessmann, față de candidatul „liberal”, după ce partidul acestuia a împoșcat asupra d-rului Gessmann, șeful partidului creștin social, cele mai infame calomnii. Desgustat de felul sălbatec cum înțeleg lupta adersării săi „liberalii”, Gessmann s'a retras din viața politică. Iar alegătorii săi au înțeles că după cele întâmplate ei nu mai pot avea nimic comun cu „liberalii” capabili de purtare atât de rușinoasă, și de atunci, nici un creștin nu intră în prăvălnia „liberală”.

Firește, acuma iarăș aceștia tipă că sunt nedreptățiți și se plâng contra creștinilor din cauza boicotului, care îi doare rău. — Arma aceasta minunată ar putea fi aplicată și în alte părți.

O domnișoară provoacă la duel pe un ziarist. Din Paris se anunță, că d-șoara Maria-Ly secretara societății pentru drepturile femeilor a publicat de curând un articol sub titlu: „Trăiască Domnișoara!”.

Un ziarist bătându-și joc de acest articol, d-șoara Maria-Ly l-a provocat la duel numindu-și ca martore pe cunoscutele agitatoare pentru dreptul electoral al femeilor d-șoarele Ana Leal și Pugibil.

Ziaristul refuză însă duelul și se așteaptă cu mare încordare rezolvirea afacerii.

Afacere de spionaj. Mai multe ziare află din Kiel că vaporul de perscar danez *Delphine* a fost confiscat azi dimineață și doi polițiști au arestat pe proprietar și doi englezi ce se aflau pe bordul său.

Arestații cari sunt acuzați de spionaj în timpul manevrelor flotei au fost supuși unui lung interogatoriu.

Ei neagă acuzația ce li se aduce susținând că făceau o călătorie de plăcere la Copenhaga.

După altă știre vasul se află liber la Bollwer iar cei doi englezi sunt liberi a-și căuta de drum.

Regele Angliei și boala soției lui Mackdonald. Din Londra vine știrea, că cunoscutul șef al socialiștilor Mackdonald, a cărui soție este grav bolnavă a primit din partea regelui Gheorghe o telegramă prin care suveranul își exprimă regretul său și speranța, că va putea primi încurând știri favorabile asupra stării sănătății soției sale.

Excesele din Italia. Asupra exceselor dela Verbicaro se dau amănuntele următoare:

Acțiunea energică a forței publice a împiedecat ca incendiul să distrugă toată reședința municipalității. Focul a distrus numai sala de consiliu și cabinetul primarului. Au rămas neatînse biourile secretariatului și ai stării civile.

Primarul pe care mulțimea voia să pue mâna, a fost scăpat și condus cu excortă la cazarma carabinieriilor.

Câțiva manifestanți, întâlnid în împrejurimile cazarmei pe un funcționar al municipalității, l-au ucis.

Mulțimea s'a îndreptat apoi spre piața din fața cazarmei, cerând cu strigăte amenințătoare liberarea unui țaran arestat, ca răspunzător de uciderea ampliatului municipal. Forța publică a împiedecat năvălirea în cazarmă.

Se

Roșii”.

La

la grave

nați cu

lerei. —

Mul

durile din

de holeră

Zia

că „Lillu

mii de le

asupra lo

furat de

În

marei rev

„No

tive la di

vre-unor

alte ind

singură se

că e în p

Necunoscu

d'opera. c

rului „Le

noarea să

„Se

Persoana

de suferit

primi tabl

voiu da în

o eursă. c

persoana c

veni să m

loc ales d

Sinu

vine știrea

Kowski în

și apoi s'a

caja dest

Miș

In Rusia

cărei rev

acum 20

exilul și

ționare.

Guv

a împiec

măsuri fa

atât mai

Zilni

Între lucr

Gre

burg. Gre

fiind împie

hotărât să-

internati în

La 47 c

acum 47 c

Incer

de pe lâng

flacărilor.

In tir

au fost rân

Ciner

tează mai

serva că di

mai putern

cinematogra

stea vibrato

ca orice pic

mează de c

ei, Îndeoseb

deosebit sir

Dovadă reu

Apollo. Jert

trei bucăți

blic așa de

tea cuprind

Mâne,

laș program

1. Luc

(dramă ame

clez (comed

lorat). 5. Pr

Se desminte moartea a doi agenții ai „Crucei Roșii“.

La Verticaro, unde populația s'a datat ieri la grave excese contra agenților sanitari, însărcinați cu executarea măsurilor de combatere a holerei, — e azi liniște completă.

Mulți dintre locuitorii s'au refugiat în pădurile din împrejurimi luând cu ei și pe bolnavii de holera.

Ziaristii și secretarul profesional. Se știe, că „L'Illustration“ a oferit un premiu de 10.000 mii de lei persoanei care îi va da vre-un indiciu asupra locului unde se află „Gioconda“, tabloul furat de Lavru.

În această privință, d. Baschet, directorul marelui reviste „L'Illustration“, declară următoarele:

„Noi am primit o grămadă de scrisori relative la dispariția „Giocondei“. Unele sunt opera vre-unor păcălici sau a unor glumeți de prost gust, altele indică urme foarte verosimile. Am primit o singură scrisoare, dela un anonim, care asigură, că e în posesiunea „Giocondei“ furată dela Lavru. Necunoscutul se declară gata să înapoieze capod-opera, dar ne cere să fie informat pe calea ziarului „Le Matin“, că ne luăm angajamentul de a o noarea să-l denunțăm.

„Secretul profesional e sfânt pentru mine. Persoana care ne va aduce „Gioconda“ nu va avea de suferit nici o întrebare din partea mea. Voi primi tabloul lui Leonardo da Vinci cu o mână și voi da imediat suna făgăduita cu cealaltă. Nici o cursă nu se află la „L'Illustration“ și, de altfel, persoana care e în posesiunea „Giocondei“ poate veni să-mi-o încredințeze sau s'o depună într'un loc ales de dânsa“.

Sinuciderea unui poet rus. Din Varșovia vine știrea, că cunoscutul poet și publicist *Idzi Kowski* în etate de 25 ani și-a împușcat azi soția și apoi s'a sinucis. Cauza acestei drame este vi-cața destrăbălătă a tinerei sale soții.

Mișcarea revoluționară din Rusia.

În Rusia se observă iar o întindere a mișcării revoluționare. Din Siberia se întorc acum 20.000 institutori, cari și-au terminat exilul și se vor asocia mișcării revoluționare.

Guvernul a luat toate măsurile pentru a împiedeca întinderea mișcării. Aceste măsuri fac însă mișcarea revoluționară cu atât mai puternică.

Zilnic se fac perchezitii și arestări. Între lucrători domnește mare agitație.

Greva muncitorilor italieni din Petersburg. Greva muncitorilor italieni din Petersburg fiind împiedecată din cauza copiilor, lucrătorii au hotărât să-și trimită copiii la Roma unde vor fi internați într'un azil.

La căminul muncitorilor au fost aduși până acum 47 copii.

Incendul din Atena. Laboratorul de chimie de pe lângă universitatea din Atena a căzut pradă flăcărilor.

În timpul acțiunii de salvare, doi pompieri au fost răniți și 6 grav răniți.

Diverse.

Cinematograful și publicul. Cei cari vizitează mai des teatrul cinematografic, au putut observa că din zi în zi câștigă teren. Fiecare iocană mai puternică și mai interesantă al repertoriului cinematografic sporește aderenții. Azi chipurile acesteia vibratoare preocupă publicul în aceeași măsură ca orice piesă teatrală de seamă. Publicul își formează de cu vreme ideie asupra piesei după titlul ei. Îndoșeși însă publicul arădan dispune de un deosebit simț față de evenimentele cinematografice. Dovadă reușitele reprezentații de ieri ale teatrului Apollo. Jertfa cea- adus-o Apollo îmbogățind cu trei bucăți senzaționale repertoriul său a atras publicul așa de numeros încât localul spațios nu-l putea cuprinde.

Mâine, sâmbătă, în 2 sep. se va prezenta acelaș program:

1. Lucrul orbilor (instructiv). 2. *Cadoul mamei* (dramă americană). 3. Nunai cu nevastă-mea biciclez (comedie). 4. *Oul roșu* (legendă franceză. Colorat). 5. Prăsiire de ștruț în Africa. 6. Lemke cea

șireată (umoristic). 7. *Din țărancă dica opere* (dramă senzațională). 8. Ciobotele lui Nauke.

Inceputul reprezentațiilor la orele 6, 7 și jum. și 9 seara.

Dare de seamă și mulțumită. Cu ocaziunea concertului împreună cu teatru și joc, ce a avut loc în 6 aug. 1911 în localul Școlii gr.-c. din Ciuguzâl-Fugad — în favorul bisericii din loc, — a suprasolvit următorii: Finna Béla notar 3 cor; Mérton Béla, notar 7 cor; Lukácsfy Domokos dirigător 3 cor; Filip Poșiar, preot 10 cor; Traian Raț., preot 7 cor; Ioan Sântimbrea, preot 5 cor; Aurel Păculea, preot 5 cor; Aurel Păscu, preot 3 cor; Angustin Marc, preot 4 cor; Ioan Băgăiun prof. 130 fil., Ioan Ignat, învățător 130 fil.; dr. Silviu Brânzeu, medic 10 cor. Numiților domni li-se aduce și pe această cale cea mai profundă mulțumită. *Ciuguzâl*, la 24 aug. 1911. *Ioan Brânzeu*, paroh gr.-c.

Lady Murcia la răcoare. Zilele acestea Lady Murcia o fată foarte draguță s'a retras în saloanele uncea din temnițele destinate femeilor în Engliera ca să mediteze asupra cruzimei creditorilor săi.

Acești oameni nepoliticoși o numesc aventuroasă și o declară șarlatană, reușind să o arunce la răcoare cu tot numele splendid ce-l poartă. Chipeșă, Lady Murcia cel puțin așa afirmă ea — este descendentă directă a familiei, princiere Somerset. Cu acest titlu s'a plimbat zece ani prin toate orașele Englierei în tovărășia unui hârhat, care — după cum cerea trebuința — era declarat, când de soț, când de frate, sau chiar ca servitor. Când lady Murcia ferica cu vizita sa vre-un oraș, își lua locuința în cele mai elegante hoteluri și nici unui hotelier nu-i venea să-i ceară un ban — toți se așteptau la filotemia d-iei. Pe geamantanele ei, pe gente și rufe se vedeau numai blazoane și coroane. Și apoi se îmbrăca cu atâta eleganță, încât nimeni nu se putea îndoi de calitatea ei de principesă.

În realitate — și aci și-au avut rolul afurișii de judecători de instrucție — ea nu era decât fiica unui foarte obscur eroitor. Iar hârhatul care o însoția în voiajuri era un aventurier, fiul unui medic de țară. Dar ceace e mai interesant, lady Murcia cu frumusețea ei extraordinară și cu deșteptăciunea ei covârșitoare, a zăpăcit pe cei mai de seamă bărbați din Engliera. Adesea și-a luat ceaiul pe terasa Westminster cu cei mai cunoscuți deputați.

A jucat un rol important în ultimile alegeri parlamentare. Într'un echipaj splendid mânănd singură cai, a străbătut stradele din Luffolk strigând mereu: „Votați cu Fisher!“ Și Fisher candidatul uni-oniștilor a și reușit, bătând în alegeri pe adversarul său.

Și ea acum la umbră, poate să-și zică cu măhnire; Sic transit gloria mundi!

Bibliografie

A apărut revista literară și artistică „Luceafărul“, nr. 15—17, 1911 cu următorul sumar bogat și variat:

A. Băreanu, La jubileu de cincizeci de ani al „Asociațiunii“. St. O. Iosif, Bolnav (poezie). Mihail Sadoveanu, Într'o poiană. Livia Rebreanu, V. Eftimiu, I. U. Soriciu: Cântec. I. Agârbiceanu, Frații. Constanța Hodoș, La întineric. Il. Chedi, Cincinat Pavelescu, Maria Cunțan, Madonna mării (poezie). Corn. Moldovan, După ploaie. Otilia de Cozmuța, Anatole France. I. U. Soriciu, Apostata, Chemare (poezii). Em. Grigorovitz, Dragoste târzie. Vasile Stoica, Catrene (poezie). Dr. H. P. Petrescu, Influența curentelor teatrale. Lisandru Teofil, În vis (poezie). Dr. A. Dobrescu, Originea vieții pământene. Dări de seamă; I. L. Vasile Pârvan: Contribuții epigrafice. Il. Chendi, N. N. Beldiceanu: La un han, odată; Constanța Marino Moscu: Ada Lazu.

Cronică: Serbările din Blaj. „Cultura creștină“. Un viitor aviator-literat. Operele postume ale lui I. T. Mera. Motive vechi de decorațiune românească. „Bai Ganciu“. „Tribuna“ și „Românul“. Elevul lui Duiliu. Un insultător al scriitorilor. A II-a expoziție de pictură și sculptură a d-nei și d-lui Iordănescu. Alexandru Dobrescu, Serbările Ligei. Știri din Bucovina. Suflete înstrăinate. Scrisori. Mona Lisa. La Roma. Notițe. — Poșta Red. Bibliografie.

Ilustrațiuni: Leonardo da Vinci: Mona Lisa

(în color). I. Iordănescu, E. I. Iordănescu, A. Dobrescu: Reproduceri artistice.

Adans muzical: I. Mureșianu: Duetul 1 din „Ereulean“, Cheruvieul.

POȘTA REDACȚIEI.

Alexandrina Mateiu, Graz. Fără concesiune ministerială nici o colectă nu se poate face.

Rugare.

Rugăm pe toți abonații ziarului nostru, că la orice corespondență cu privire la administrație precum și din incidentul solvării abonamentului, în scrisoare sau pe couponul mandatului postal, să indice totdeauna numărul de pe fâșia sub care primesc ziarul.

Convocare.

Semnatorii de acții la societatea pe acții: Tipografia „Concordia“ din Arad, sunt convocați pe ziua de **16 septembrie n. la 4 ore p. m. la**

adunare generală de constituire

în Arad, strada Zrinyi Nr. 1-a.

Ordinea de zi:

1. Constatarea celor prezenți și constituirea adunării generale,
2. Raportul fondatorilor,
3. Deciderea asupra înființării societății,
4. Staverirea statutelor societății,
5. Alegerea direcțiunii,
6. Alegerea comitetului de supraveghiere,
7. Eventuale propuneri.

Arad, 1 sept. n. 1911.

Fondatorii.

Redactor responsabil: Atanasiu Hălmăgian.

Aviz.

La agentura principală din Arad a băncii gen. de asigurare „Transilvania“ află angajament

Doi acuisitori (agenți ambulanti)

cu rebonificare corespunzătoare. Ofertul, care are să conțină datele referitoare la ocupațiunea de până aci a reflectantului și cunoștința sa de limbi, este a se înainta cel mult până la 15 Septembrie n. agenturei sus numite.

Vărosmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Biron central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmuța.**

Consultățuni dela orele orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Caut un scriitor
pentru cancelarie mea advocațională.
Dr. Vasile Avramescu,
avocat. **Mariaradna.**

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN
medic unv. specialist în arta dentistică.
ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.
Palatul Fischer Eliz. Poarta II.
Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Ziffer Sándor
întreprindere de mașini de scris
ARAD, str. Forray, palatul contelui Hunyady

Unicul vânzător al mașinilor
:: cu renume universal ::

Underwood Vizible,

se pot scrie deodată 15—20
exemplare; soliditatea lor e
neîntrecută; provăzute cu li-
tere românești după plac, se
pot primi pentru probă și re-
comandare fără nici o taxă.

Primesc și pentru jurnal Aradului întocmirea
mașinilor în cursul anului întreg și sub în-
grijirea mea de specialist, mașinile vor
funcționa regulat. Curs permanent pentru
stenografie și contabilitate la mașină. Mare
magazin de aparțințe de prima calitate.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.
ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorilor).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai
mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de
cumpărat. **Telefon 438.**

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi
pentru funcționar, **vinderea**
și cumpărarea de moșii
și parcelarea lor o mij-
locește mai avantajos:

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

.. Telefon Nr. 671. ..

Birou de informații!

Canoscând multe lipsuri ale publicității române
nesc din provincie, m'am hotărât să deschid în
Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informații relativ la petițiile înaintate la
ministerii și la alte foruri, orice informații co-
merciale și în general în orice cauză dau în
restimp de 2—3 zile, ori-și-ent rezolvând toate
chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rez-
olvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu re-
ferentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac
tot felul de mijlociri comerciale și comande.
Prețuri moderate, serviciu prompt, informații
detaliate. La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III 19.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică
împreună cu becuri, esută și
furnizează prompt sub cele mai
favorabile condiții de platire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încre-
derea subscrisului și va fi pe
deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai
moderate dela firma

KOCH DANIEL

întreprindere de instalare a sonerilor și te-
lefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Au sosit cele mai frumoase și
mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial, se capătă în
culoare galbenă și neagră cu 16
coroane 50 fileri exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-ii.

Arad, piața Andrassy Nr. 20.

Comanțele din provincie se
execută încă în aceeași zi.

25 (11)

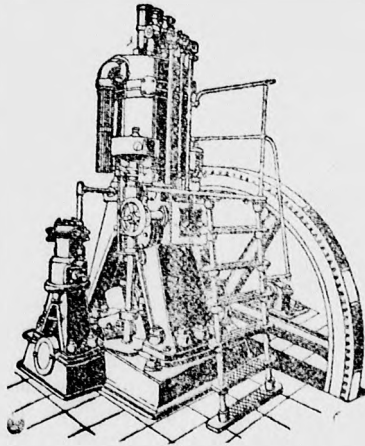
Tobuze pentru țigarete
de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, — se capătă la:

Librăria FRAȚII ROTH

Arad, Andrassy-tér. Vis-à-vis de Monumentul-sfânt.

Execuție modernă, solidă,
și reală de prima clasă,
serviciu prompt și prețuri
moderate.

Multe patente proprii.

380 lucrători și oficanți.
Premiat la expoziția din
București 1906 cu Grand
Prix, cea mai înaltă dis-
tincție și medalie de aur.
La expoziția regnicolă
din Cincibiserici 1907 cu
medalie de aur, la ex-
poziția din Sepsiszent-
györgy cu medalie de aur.

Doă fabrici proprii.

Frații Schiel

fabrică de mașini, stabiliment pentru edificare de mori,
turnătorie de fier.

Brașov.

Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efectuește:
stabilimente de turbine, motoare și locomotive
de ulei brut „Coroana“, mori mânate cu motor
și apă, stabilimente electrice, stabilimente de tran-
smisiune, mașini de sămănat, pieptene de lână.

Cel mai bun și mai înerezut mijloc de curățirea și nobilitarea feței, care se deosebește de toate mijloacele cunoscute până acum este

Serail crema a lui Rozsnyay.

Cultiva și înmoaie pielea feței, efectul ei tinerește împrumută feței o finețe de catifea, îndepărtează pistrii și alunițele, netezește încrețiturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate produsele mele de Serail, constă din substanțe nevătămatoare. E foarte plăcută doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde scăderile.

O cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

O bucătă 70 fileri.

Pe poșta le trimite:

farmacia **Rozsnyay**

Arad, Szabadság-tér.

Comande din provinciă să efectueze încă în aceeași zi.

Fondat în 1903.

Fondat în 1903.

„COROANA“

instituit de credit și economii, societate pe acții în Bistrița.
— Centrala în Bistrița, Strada Spitalului Nr. 38. Telefon Nr. 65. — Filiale în Lechința și Șieul-mare. — Giro-conto la Cassa de păstrare postală Nr. 28220.

Capital acționar	Cor.	300.000
Fonduri proprii	”	100.000
Circulația anului 1910	”	Cor. 21.500.000
Depuneri spre fructificare	Cor.	700.000

Primește depuneri spre fructificare, despre cari liberează libel. Plătește deponenților 5 procente interese, iar bisericilor, școalelor, corporațiilor, instituțiilor culturale precum și privaților cu depuneri peste 10.000 cor. 5 jum. la sută procente interese. Primește depuneri și mai mici, săptămânale sau lunare cu, sau fără cassetă. Bisericile în general se folosesc de cassetă. — Contribuiri după depuneri o plătește institutul. Pentru cruțare de spese postale, trimitem *chequri postale*. — Acordă *credite cambiale* cu *cavenți* și cu *acoperire hipotecară* de case și proprietăți de pământ cu 7—8 procente și cu puține spese de întăbulare. Acordă *imprumuturi și pe obligațiuni*. Primește replătiri în rate săptămânale, lunare, trilunare și semestriale. — Dă avans pe *efecte* emise de stat și societăți comerciale. — Mijlocește *asigurări de viață, asigurări contra focului, grindinei și de vite cornute* după tarife ieftine. — *Incensează polițe* și efectuește *toate operațiunile de bancă și comission*. La cerere intervine la *cumpărări și parcelări de moșii* precum și la *cumpărări de mașini agricole*. — Sprijinește lățirea *comerciului, industriei, meseriilor* la poporul nostru. Scrisorile și afacerile încredințate *le resoalvă în ziua primirei*. — Acordă *ajutoare elevilor de meserii*. Sprijinește *literatura*, și în genere, *ori-ce lucrare culturală*. — *Stă gratuit la dispoziția economilor, meseriașilor, comercianților români cu sfaturi în cauză de orice natură.*

Direcțiunea.

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie și sanatorii aranjat conform tuturor recerințelor moderne; dietetică după sistemul lui

dr. Lahmann;

(băi de aer, de soare, de aburi, de aer cald de acid carbonic, de oxygen, de radium, băi medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele ale schimbului organic rheumatism, boale de stomach și de intestine, etc.

Cure de îngrășare și slăbire. Nu se primesc în stabiliment: boale infecțioase și boale psihice.

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegrafică și telefon:

Wällischhof-Giesshübel bei Wien.

Cu prospecte și detaluri stă la dispoziție direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. MARIUS STURZA.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu pre-

țurile cele mai moderate

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
o o artistice în ale tipografiei, o o

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice. :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.